

GIG
CYMRU
NHS
WALES

Iechyd Cyhoeddus
Cymru
Public Health
Wales

Welsh Cancer Intelligence and Surveillance Unit
Uned Deallusrwydd a Gwyladwriaeth Cancer Cymru

www.wcisu.wales.nhs.uk

MEDI 2015

PROFFIL CANSER YR YSGYFANT
CLWSTWR MEDDYGAETH TEULU
BWRDD IECHYD PRIFYSGOL HYWEL DDA

UN O GYFRES O SAITH PROFFIL BWRDD IECHYD

Tîm y prosiect

Rebecca Thomas, Tamsin Long, Gareth Davies a Martin Holloway

Grŵp cyfeirio

Ceri White, Helen Crowther, Joan Wilding, Karen Gully, Siôn Edwards, Richard Neal, Sean Young, John Lucy, Anne Thomas, Fiona Porter, Janet Warlow a Dyfed Wyn Huws

Diolchiadau

Diolch yn arbennig i holl staff Uned Deallusrwydd a Gwyliadwriaeth Canser Cymru, yn enwedig y tîm cofrestru. Hebddynt ni fyddai'r data a ddefnyddir yn yr adroddiad hwn yn cael eu cynhyrchu.

Diolch i'r bobl ganlynol am eu cyfraniad at y cyhoeddiad hwn: Julie Howe, Ciarán Slyne, Lloyd Evans, Rhian Hughes, Tracy Price, Leon May, Tim Hughes a Linda Bailey

Teitl: Proffil Canser yr Ysgyfaint Clystyrau Meddygon Teulu - Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda

Dyddiad: Cyhoeddwyd ar 17 Medi 2015

ISBN: 978-1-910768-19-8

Cyswllt:

Uned Deallusrwydd a Gwyliadwriaeth Canser Cymru (WCISU)

16 Ffordd yr Eglwys Gadeiriol

Caerdydd

CF11 9LJ

E-bost: wcu.stats@wales.nhs.uk

Gwefan: www.wcisu.wales.nhs.uk

© 2015 Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru

Gellir atgynhyrchu deunydd a gynhwysir yn y ddogfen hon heb ganiatâd ymlaen llaw ar yr amod y gwneir hynny'n gywir ac na chaiff ei ddefnyddio mewn cyd-destun camarweiniol.

Dylid cydnabod Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru.

Mae'r hawlfraint o ran y trefniant teipograffyddol, y dylunio a'r diwyg yn eiddo i Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru.

Canllaw i ddefnyddio'r adroddiadau clystyrau meddygon teulu

Dyma'r darn cyntaf o waith yr ydym wedi'i gynhyrchu ar lefel clwstwr meddygon teulu, ond y trydydd cynnyrch gan Iechyd Cyhoeddus Cymru. Cyhoeddodd Arsyllfa Iechyd Cyhoeddus Cymru (yr Arsyllfa) Broffiliau Clystyrau Meddygon Teulu ar gyfer 2013 yn ôl bwrdd iechyd yng Nghymru ym mis Mawrth 2014. Mae hyn yn cynnwys dadansoddiad disgrifiadol o'r boblogaeth sydd wedi cofrestru gyda meddyg teulu a gwybodaeth am glefydau cronig hefyd ar gyfer nifer o gyflyrau sy'n cael effaith fawr ar wasanaethau megis clefyd rhwystrol cronig yr ysgyfaint, asthma a diabetes (<http://www.wales.nhs.uk/sitesplus/922/tudalen/67724>). Caiff ei ategu gan daenlenni rhyngweithiol (<http://www.wales.nhs.uk/sitesplus/922/tudalen/67884>). Yn ddiweddarach aeth yr Arsyllfa ymlaen i gyhoeddi proffiliau poblogaeth newydd ar gyfer practisau cyffredinol newydd ym mis Mehefin 2015 ar safle mewnwyd GIG Cymru (<http://howis.wales.nhs.uk/sitesplus/922/news/52499>), a oedd yn cynnwys lefel practis meddyg teulu.

Yn yr adroddiad hwn, nid ydym yn bwriadu dyblygu'r dadansoddiad disgrifiadol a gynhyrchwyd gan yr Arsyllfa ond yn hytrach dangos mynychder canser yr ysgyfaint a'r cyfraddau goroesi fesul clwstwr meddygon teulu o ran rhyw, oedran, amddifadedd a cham y clefyd adeg y diagnosis.

Mae'r holl siartiau a thablau yn yr adroddiad hwn (heb gynnwys y tablau ar nifer y bobl sy'n ysmegu) yn seiliedig ar drigolion Cymru sydd wedi cael diagnosis o ganser yr ysgyfaint yn ystod y cyfnod 2009-2013 ac sydd wedi cofrestru gyda meddyg teulu yng Nghymru. Dangosir pob cyfradd mynychder fesul 100,000 o'r boblogaeth.

Er mwyn aseinio cwintel amddifadedd ardal neu hanner amddifadedd ardal, defnyddiwyd maes incwm Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru 2014 (MALIC14). Yn ystod y prosiect hwn, canfuwyd gwall ym maes incwm MALIC14 oherwydd bod rhywfaint o ddata ar gredydau treth wedi'i hepgor yn ddamweiniol. Dyma'r maes a ddefnyddir gan WCISU i aseinio cwintel amddifadedd neu hanner amddifadedd. Nododd Llywodraeth Cymru fod y gwall wedi achosi i ychydig dros 10 y cant o ardaloedd cynnyrch ehangach haen is (LSOAs) symud rhwng degraddau, gyda dim ond un LSOA yn symud mwy nag un dengradd (<http://gov.wales/docs/statistics/2015/150812-wimd-2014-revision-notice-en.pdf>).

Dylid nodi nad oes gan glystyrau Meddygon Teulu ffiniau ffisegol gan eu bod yn seiliedig ar restrau grwpiau o bractisau yn hytrach na grwpiau o ardaloedd preswyl ac felly, nid oes modd eu cymharu â gwybodaeth a gynhyrchir ar sail ffiniau daearyddol.

Drwy'r adroddiad hwn, dim ond clystyrau o fewn Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda yr ydym wedi'u cymharu.

Diffiniadau

Grwpiau oedran

Mae'r grŵp oedran iau yn yr adroddiad hwn yn cyfeirio at gleifion sy'n iau na 75 mlwydd oed adeg y diagnosis ac mae'r grŵp oedran hŷn yn cyfeirio at gleifion 75 oed a hŷn adeg y diagnosis.

Categoriâu camau

Caiff canser cam cynnar ei ddiffinio fel yr achosion hynny sy'n cael diagnosis yng ngham un neu gam dau. Caiff canser cam hwyr ei ddiffinio fel yr achosion hynny sy'n cael diagnosis yng ngham tri neu bedwar ac nid oes gan ganser ar gam anhysbys gam diffiniedig. Gweler www.wcisuwales.nhs.uk am ragor o fanylion.

Cyfraddau syml a chyfraddau oedran-benodol

Caiff cyfraddau syml eu cyfrifo drwy gymryd cyfanswm nifer yr achosion a'u rhannu â chyfanswm y boblogaeth ar gyfer yr ardal ac nid ydynt yn ystyried faint o hen bobl neu bobl ifanc sy'n rhan o'r boblogaeth. Caiff cyfradd oedran-benodol ei chyfrifo drwy gymryd cyfanswm nifer yr achosion mewn grŵp oedran penodol (ac ardal benodol), a rhannu hynny â chyfanswm y boblogaeth yn y grŵp oedran (a'r ardal).

Cyfraddau wedi'u safoni yn ôl oedran a chyfraddau Ewropeaidd wedi'u safoni yn ôl oedran (CSOE)

Mae safoni yn ôl oedran yn addasu cyfraddau i ystyried faint o hen bobl neu bobl ifanc sy'n rhan o'r boblogaeth dan sylw. Pan fydd cyfraddau'n cael eu safoni yn ôl oedran, rydych yn gwybod nad yw gwahaniaethau yn y cyfraddau dros amser neu rhwng ardaloedd daearyddol yn adlewyrchu amrywiadau neu newidiadau yn strwythur oedran y boblogaeth yn unig. Mae hyn yn bwysig wrth edrych ar gyfraddau canser oherwydd mae canser yn effeithio ar bobl hŷn yn bennaf. Drwy'r adroddiad hwn rydym yn defnyddio Cyfraddau Ewropeaidd Wedi'u Safoni yn ôl Oedran (CSOE) gan ddefnyddio Poblogaeth Safonol Ewropeaidd (ESP) 2013 oni nodir fel arall.

Arwyddocâd ystadegol (a fynegir yn yr adroddiad hwn gyda chyfyngau hyder (CH) o 95%)

Os yw'r gwahaniaeth mewn cyfraddau goroesi rhwng poblogaethau yn ystadegol arwyddocaol, mae'n golygu bod y gwahaniaeth yn annhebygol o fod wedi digwydd ar hap yn unig, ac y gallwn fod yn fwy hyderus ein bod yn gweld 'gwir' wahaniaeth. Yn yr adroddiad hwn rydym yn defnyddio'r torbwynt mympwyol confensiynol o lai na 5% o siawns i olygu ystadegol arwyddocaol. Nid yw'r ffaith bod gwahaniaeth yn ystadegol arwyddocaol o reidrwydd yn golygu ei fod yn fawr neu'n bwysig – gall hynny ddiwyddu ar ein barn a ffactorau eraill.

Cyfraddau Goroesi Cymharol

Mae hyn yn ffordd o gymharu cyfraddau goroesi pobl sydd â chlefyd penodol - yn ein hachos ni, canser - gyda chyfradd oeso'i'r boblogaeth yn gyffredinol, dros gyfnod penodol o amser. Caiff ei gyfrifo drwy rannu canran y cleifion sy'n dioddef o'r clefyd sy'n dal yn fyw ar ddiwedd y cyfnod o amser (e.e. un neu bum mlynedd ar ôl diagnosis) â chanran y bobl yn y boblogaeth gyffredinol o'r un rhyw ac oedran sy'n fyw ar ddiwedd yr un cyfnod. Mae'r gyfradd oeso'i gymharol yn dangos a yw'r clefyd yn byrhau bywyd. Rydym yn defnyddio cyfradd oeso'i gymharol yn yr adroddiad hwn.

Cynnwys

Cynnwys	5
Crynodeb	7
Cyflwyniad	9
1 Mynychder canser yr ysgyfaint.....	15
Canfyddiadau allweddol	15
a) Yn ôl rhyw	17
b) Yn ôl oedran	20
c) Yn ôl amddifadedd	21
ch) Yn ôl amddifadedd ac oedran	23
2 Mynychder canser yr ysgyfaint yn ôl cam adeg y diagnosis.....	25
Canfyddiadau allweddol	25
a) Yn ôl rhyw	26
b) Yn ôl oedran	28
c) Yn ôl amddifadedd	30
3 Cyfraddau goroesi canser yr ysgyfaint.....	32
Canfyddiadau allweddol	32
a) Yn ôl rhyw	33
b) Yn ôl oedran	35
c) Yn ôl amddifadedd	37
ch) Yn ôl amddifadedd ac oedran	39
4 Cyfraddau goroesi canser yn ôl cam	40
Canfyddiadau allweddol	40
a) Yn ôl rhyw	41
b) Yn ôl oedran	43
c) Yn ôl amddifadedd	44
Cyfeiriadau.....	45
Atodiad 1 - Cyfrifiadau ar gyfer mynychder canser yr ysgyfaint.....	47
Atodiad 2 - Nifer yr achosion a marwolaethau ar gyfer goroesi canser yr ysgyfaint.....	48

Crynodeb

Canser yr ysgyfaint yw un o'r mathau mwyaf cyffredin o ganser yng Nghymru ac mae'n dangos yr anghydraddoldebau ehangaf. Mae'r mynychder ymysg menywod yng Nghymru yn cynyddu'n gyflym ac mae ymhlith yr uchaf yn Ewrop. Ymysg dynion mae'n parhau i leihau. Mae'r bwlch rhwng nifer fawr yr achosion yn yr ardaloedd â'r amddifadedd mwyaf a'r cyfraddau is yn yr ardaloedd â'r amddifadedd lleiaf yn ehangu.

Mae'r nifer sy'n goroesi canser yr ysgyfaint yn fach. Mae tua 70 y cant o bobl yn marw o fewn blwyddyn o gael diagnosis yng Nghymru. Ein cyfraddau goroesi yw'r isaf yn Ewrop bron¹. Mae gan bobl sy'n cael diagnosis yn 75 oed a hŷn ac sy'n byw yn yr ardaloedd â'r amddifadedd lleiaf yng Nghymru gyfraddau goroesi gwell na phobl yn yr ardaloedd â'r amddifadedd mwyaf. Mae'r cyfraddau goroesi'n gwaethygu yn sgil cynnydd mewn amddifadedd ar gyfer diagnosis ar gam cynnar yn unig, ond mewn camau eraill mae'r cysylltiad yn aneglur². Waeth beth yw amddifadedd ardal, ceir amrywiad daearyddol. Mae rhai ffactorau allweddol sy'n gysylltiedig â chyfraddau goroesi gwaeth yn cynnwys diagnosis o gam hwyr a henaint. Mae dros 70 y cant yn goroesi flwyddyn os cânt ddiagnosis y cam cynharaf, ond mae'r rhan fwyaf o achosion - tua dwy ran o dair - yn cael diagnosis o gamau hwyr neu pan fydd rhywun farw. Gwyddom yn sgil archwiliadau canser yr ysgyfaint cenedlaethol mai cyfran fach o gleifion canser yr ysgyfaint sy'n cael triniaeth ddiffiniol yng Nghymru³.

Mae poblogaeth Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda yn dilyn tueddiadau tebyg i epidemiolog genedlaethol canser yr ysgyfaint, gyda rhai nodweddion nodedig. Mae ganddo'r gyfradd mynychder isaf o blith y byrddau iechyd. Fodd bynnag, mae hyn yng nghyd-destun y ffaith bod mynychder yng Nghymru yn gymharol uchel yn Ewrop, a Hywel Dda sydd â'r bwlch amddifadedd ehangaf o blith yr holl fyrddau iechyd o ran mynychder ymysg menywod. Mae cyfradd mynychder syml yr achosion o ganser yr ysgyfaint yn amrywio'n eang rhwng clystyrau yn ardal Hywel Dda - mae'r gyfradd uchaf bron ddwbl y gyfradd isaf. Ymysg menywod 75 oed a hŷn y gwelir yr amrywiad ehangaf o ran mynychder.

Er mai diagnosis cam hwyr yw'r mwyaf cyffredin yn yr holl fyrddau iechyd ac eithrio Powys, mae'r gyfran yn ardal Hywel Dda bron bum pwynt canran yn uwch na chyfradd Cymru. Dim ond ychydig yn is na chyfran Cymru yw cyfran yr achosion cam anhysbys. Mae dosbarthiad y camau'n amrywio'n sylweddol ar draws y clystyrau, ond nid oes unrhyw wahaniaeth sy'n ystadegol arwyddocaol.

Yn ardal Hywel Dda y mae'r drydedd gyfradd o roesi uchaf o blith y byrddau iechyd ond, wrth gwrs, mae'n rhaid inni gofio bod gan Gymru gyfradd o roesi isel o gymharu â'r rhan fwyaf o wledydd Ewrop. Yn gyffredinol, ni welir unrhyw duedd yn ôl amddifadedd, fodd bynnag, pan ystyrir oedran, mae'r cyfraddau goroesi'n well ymysg y grŵp oedran hŷn sy'n byw mewn ardaloedd â'r amddifadedd lleiaf. Mae'r cyfraddau goroesi'n is yn y grŵp oedran hŷn yn yr holl glystyrau yn ardal Hywel Dda. Mae cyfraddau goroesi Hywel Dda yn debyg iawn i gyfraddau Cymru ar gyfer canser cam cynnar a cham hwyr.

Mae goblygiadau ein hadroddiad i glystyrau Hywel Dda yn glir. Awgryma'r cymariaethau yn rhyngwladol ac o fewn Cymru y gall cyfraddau mynychder is, llai o anghydraddoldeb a chyfraddau goroesi gwell fod yn bosibl ar lefel clwstwr. Er bod amrywiadau rhwng clystyrau o ganlyniad i niferoedd bach yn aml yn ein rhwystro rhag dod i gasgliadau ystadegol cadarn, gall dehongli manylach gyda gwybodaeth leol arbenigol a thrwy ystyried Cymru a'r cyd-destun rhyngwladol ychwanegu at y ddealltwriaeth o'n canfyddiadau ar lefel clwstwr. Mae nifer y bobl sy'n ysmegu yng Nghymru wedi lleihau, ond gallai fod yn is, yn enwedig mewn ardaloedd o amddifadedd ac ymysg menywod. Mae ein hadroddiad yn bwrw rhywfaint o oleuni ar yr amrywiad mewn camau adeg y diagnosis ac mewn cyfraddau goroesi yn ôl cam mewn perthynas ag oedran, rhyw ac

amddifadedd ar draws y clystyrau. Mae diagnosis cynharach a mynediad cyflym i driniaethau a allai fod yn iachaol, fel llawdriniaeth a radiotherapi, yn hanfodol i wella cyfraddau goroesi. Rydym yn gobeithio y gall ein hadroddiad gyfrannu at adolygiadau lefel clwstwr o achosion o ganser yr ysgyfaint a mynd i'r afael ag anghydraddoldebau o ran mynychder a'r cyfraddau goroesi gwael yng Nghymru.

Cyflwyniad

Mynychder cancer yr ysgyfaint

Canser yr ysgyfaint yw un o'r pedwar cancer mwyaf cyffredin yng Nghymru a'r cancer mwyaf cyffredin ledled y byd. Dyma'r cancer mwyaf cyffredin sy'n arwain at farwolaeth yn yr Undeb Ewropeaidd. Yng Nghymru, mae'n gyfrifol am fwy o farwolaethau bob blwyddyn na chanser y fron a chanser y colon a'r rhefr gyda'i gilydd.

Mae'r rhan fwyaf o achosion o ganser yr ysgyfaint yn ganser yr ysgyfaint nad yw'n ganser celloedd bach. Ar gam cynnar, mae'n bosibl ei iachau neu gellir gwella'r siawns o oroesi drwy lawdriniaeth a/neu radiotherapi. Fodd bynnag, ar hyn o bryd, mae'r rhan fwyaf o bobl yng Nghymru yn cael diagnosis o gam hwyr neu pan fyddant farw.

Cyfradd mynychder cancer yr ysgyfaint ymysg menywod yng Nghymru yw'r uchaf ond dau o blith 40 o wledydd Ewrop⁴. Mae'r gyfradd ymysg dynion yn uwch nag mewn 11 o'r 40 gwlad. Ni ellir anwybyddu mynychder cancer yr ysgyfaint unrhyw le yng Nghymru.

Mae nifer blynyddol yr achosion a'r gyfradd mynychder yn cynyddu ymysg menywod yng Nghymru, yn enwedig ymysg menywod hŷn. Dros gyfnod o ddeng mlynedd, mae'r ffigurau blynyddol wedi aros yn debyg ymysg dynion, ond maent wedi cynyddu fwy na thraean ymysg menywod. Ar y cyfan, cynyddodd y niferoedd ddeg y cant. Mae nifer blynyddol yr achosion ymysg menywod yn araf agosáu at nifer yr achosion ymysg dynion erbyn hyn. Yng Nghymru yn 2013, roedd 1343 o achosion newydd ymysg dynion a 1075 ymysg menywod. Gwelwyd tua dwy ran o dair o'r achosion ymysg pobl rhwng 60 a 79 oed, roedd ychydig dros ddeg y cant ymysg y rhai o dan 60 oed, a chwarter yr achosion ymysg pobl 80+ oed.

Ffactorau risg

Ysmygu (gan gynnwys mwg tybaco amgylcheddol neu ysmygu goddefol) sy'n gyfrifol am y rhan fwyaf o'r achosion o ganser yr ysgyfaint, felly mae modd ei atal i raddau helaeth drwy reoli tybaco'n effeithiol a thrwy fynd i'r afael â ffactorau risg addasadwy eraill. Gall fod yn gyfrifol am dros 90 y cant o achosion ymysg dynion ac oddeutu 78 y cant ymysg menywod⁵. Yn Arolwg Iechyd Cymru 2013⁶, hunangofnododd 21 y cant o oedolion 16 oed neu hŷn eu bod yn ysmygu bob dydd neu'n achlysurol. Mae rhagor o fanylion yn nhabl 2. O gymharu, adroddodd y Sefydliad ar gyfer Cydweithrediad a Datblygiad Economaidd (OECD)⁷ fod 14 y cant o oedolion yn ysmygu bob dydd yn Sweden yn 2010. Mae gan y cyfraddau ysmygu hyn oblygiadau ar gyfer y dyfodol, ond mae mynychder cancer yr ysgyfaint a welir heddiw yn adlewyrchu'r patrymau ysmygu yn y 1970au, yr 80au a'r 90au cynnar – cyrhaeddodd y cyfraddau ysmygu sigarêts ymysg dynion uchafbwynt yn y 1940au, ond cyrhaeddodd y cyfraddau ymysg menywod uchafbwynt ddiwedd yr 1980au, pan oedd y bwlch rhwng dynion a menywod yn lleihau.

Rydym yn amcangyfrif ymysg ysmygwyr a phobl nad ydynt yn ysmegu yng Nghymru, y gwneir diagnosis o tua 36 o achosion newydd o ganser yr ysgyfaint bob wythnos o ganlyniad i effeithiau mwg tybaco, a naw yr wythnos oherwydd ffactorau eraill fel nwy radon ymbelydrol sy'n digwydd yn naturiol, dod i gysylltiad ag asbestos a llygredd aer oherwydd trafndiaeth⁴.

Ar wahân i'r risg o fesothelioma yn sgil asbestos, mae'r risg o ganser yr ysgyfaint sy'n gysylltiedig ag asbestos hefyd yn eithaf uchel, ond dim ond pobl mewn galwedigaethau penodol a ddaeth i gysylltiad ag ef, ynghyd â'u priod neu bartneriaid yn y cartref – mae ysmegu yn cynyddu'r risg o ganser yr ysgyfaint yn sgil asbestos yn sylweddol. Mae'r risg yn sgil radon yn gymedrol, ond yn cynyddu yn sgil mwy o amlygiad i radon mewn cartrefi a gweithleoedd – mae'r risg yn uwch o lawer ymysg ysmygwyr, a gall llawer o bobl ddod i gysylltiad â'r ddau. Oherwydd daeareg Cymru, mae sawl rhan o'r wlad yn gorwedd mewn ardaloedd sydd wedi'u heffeithio gan radon. Mae'r risg yn sgil llygredd aer sy'n cynnwys gronynnau mân yn yr awyr agored yn gymedrol, ond yn cynyddu gyda mwy o lygredd, yn bennaf yn deillio o drafnidiaeth - gall llawer o bobl ddod i gysylltiad ag ef ac mae llygredd gronynnol sy'n gysylltiedig â thraffig yn cynyddu.

Mae cysylltiad hefyd rhwng llwch silica a'r risg o ganser yr ysgyfaint lle mae cysylltiad hirdymor â llwch silica wedi achosi silicosis yn yr ysgyfaint, ond nid yn sgil dod i gysylltiad â llwch silica yn unig. Arferai silicosis fod yn gyffredin yng Nghymru ymysg glowyr a chwarelwyr llechi.

Amddifadedd a mynychder canser yr ysgyfaint

Canser yr ysgyfaint sydd â'r cysylltiad cryfaf ag amddifadedd o'r holl fathau mwyaf cyffredin o ganser, yn bennaf oherwydd y cysylltiad ag ysmegu a diwydiannau'r gorffennol. Gwneir diagnosis o dros ddwywaith cymaint o achosion newydd o ganser yr ysgyfaint bob blwyddyn yn yr ardaloedd yn y pumed â'r amddifadedd mwyaf yng Nghymru o gymharu â'r pumed â'r amddifadedd lleiaf. Mae graddiant y gyfradd mynychder hefyd yn cynyddu'n sylweddol o'r ardaloedd â'r amddifadedd lleiaf i'r ardaloedd â'r amddifadedd mwyaf – mae'r gyfradd tua dwy a hanner gwaith yn uwch yn yr ardaloedd yn y pumed â'r amddifadedd mwyaf o gymharu â'r ardaloedd yn y pumed â'r amddifadedd lleiaf. Mae'r bwlch hwn yn y gyfradd mynychder rhwng yr ardaloedd â'r amddifadedd mwyaf â'r ardaloedd â'r amddifadedd lleiaf wedi cynyddu mwy na chwarter mewn deng mlynedd.

Cyfraddau goroesi gwael ond posibilrwydd o wella

Mae cyfraddau goroesi canser yr ysgyfaint yn wael o gymharu â'r rhan fwyaf o fathau cyffredin eraill o ganser. Mae tua 70 y cant o'r holl bobl sydd â chanser yr ysgyfaint yng Nghymru yn marw o'r clefyd o fewn blwyddyn.

Y cyfraddau goroesi cymharol ar gyfer canser yr ysgyfaint yng Nghymru yw'r'r isaf bron yn Ewrop – safle 28 o blith 29 o wledydd yn yr astudiaeth Eurocare¹. Mae'r cyfraddau goroesi canser yr ysgyfaint ar ôl blwyddyn yng Nghymru gyda'r isaf o holl wledydd y DU, a hynny'n gyson² ar gyfer dynion a menywod – y cynnydd bach ers 1999 yw'r cynnydd lleiaf yn y DU.

Mae cyfraddau goroesi'n lleihau'n sylweddol gydag oedran. Ceir cysylltiad cryf rhwng cam canser yr ysgyfaint adeg y diagnosis a chyfraddau goroesi ar ôl blwyddyn. Mae modd iachau canser yr ysgyfaint neu wella'r cyfraddau goroesi os gwneir diagnosis cynnar ohono, ond mae llawer o ffactorau eraill yn chwarae rhan yn ogystal â diagnosis cynnar.

Mae'r rhan fwyaf o bobl yng Nghymru yn cael diagnosis o gam hwyr o'r clefyd neu pan fyddant farw, ond mae 17 y cant yn cael diagnosis o gam cynnar (cam 1 a cham 2), pan fydd modd gwella'r clefyd drwy lawdriniaeth a radiotherapi. Mae'r ffigurau hyn yn amrywio rhwng poblogaethau byrddau ieuchyd.

Yn gyffredinol, prin yw'r amrywiad mewn cyfraddau goroesi fesul ardal o amddifadedd, sy'n wahanol i'r anghydraddoldebau eang o ran mynychder. Fodd bynnag, mae gwahaniaethau mawr yn y cyfraddau goroesi ar gyfer achosion o ganser yr ysgyfaint cam cynnar y gellid o bosibl eu trin a'r cyfraddau ar gam hwyr, lle mae cyfraddau goroesi blwyddyn yng Nghymru yn 71 y cant ar gyfer achosion ar gam cynnar, ond dim ond 23 y cant ar gyfer achosion o ganser ar gam hwyr yng Nghymru.

Pwysigrwydd clystyrau meddygon teulu

Amlinellodd y *Rhaglen Lywodraethu*⁸ gamau gweithredu i gefnogi darparu gwasanaethau cyhoeddus effeithiol ac effeithlon i ddiwallu anghenion pobl Cymru. Yn gynyddol mae hyn yn golygu cynnwys pobl yn y gwaith o ddylunio a darparu gwasanaethau ar gyfer eu cymuned. *Gofynnodd Law yn Llaw at Iechyd*⁹ – y weledigaeth bum mlynedd ar gyfer y GIG yng Nghymru - i bob un o sefydliadau'r GIG weithio gyda'i gymuned a'i bartneriaid i gynllunio a datblygu gwasanaethau i wella ansawdd a sicrhau cynaliadwyedd. Yn y *Cynllun ar gyfer gwasanaeth gofal sylfaenol ar gyfer Cymru*¹⁰, amlygir cynllunio gofal yn lleol fel un o bum maes blaenoriaeth ar gyfer gweithredu arnynt.

Mae byrddau iechyd wedi datblygu trefniadau ar gyfer grwpiau bach o bractisau meddygon teulu, a elwir yn glystyrau meddygon teulu, i weithio ar y cyd i ddatblygu gwasanaethau yn y gymuned, gan wasanaethu poblogaethau sydd wedi' cofrestru gyda meddyg teulu o rhwng 25,000 a 100,000 o gleifion. Ar hyn o bryd mae 64 o glystyrau o'r fath yng Nghymru ac mae saith ohonynt yn gysylltiedig â Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda. Bwriedir i'r dull hwn gynnwys yr holl wasanaethau lleol mewn ymateb cydgysylltiedig i ddiwallu'r angen drwy fodel iechyd cymdeithasol i hybu lles corfforol, meddyliol a chymdeithasol.

Cyhoeddwyd Proffiliau Clwstwr Meddygon Teulu 2013 gan Arsyllfa Iechyd Cyhoeddus Cymru¹¹ yn 2013 ac fe'u dilynwyd yn ddiweddarach gan *Broffiliau newydd ar gyfer poblogaeth practisau cyffredinol* ym mis Mehefin 2015 ar eu safle mewnwyd¹². Roeddent yn rhan o gudd-wybodaeth iechyd o ansawdd uchel gyda'r bwriad o lywio dadansoddiad lleol a phennu blaenoriaethau a helpu i ymgysylltu â chymunedau lleol wrth ddatblygu atebion priodol. Maent wedi bod yn sail i asesiadau o anghenion a chynlluniau gweithredu lleol.

Yn ogystal, nodwyd bod atal a chanfod cancer yn gynnar yn Faes Blaenoriaeth Clinigol Cenedlaethol ar gyfer Ymarfer Cyffredinol yn 2014/15 a 2015/16, gan gydnabod y canlyniadau goroesi cancer cymharol wael yng Nghymru o gymharu â'r gorau yn Ewrop. Gwneir dadansoddiad manwl drwy adolygiadau o achosion unigol i ymchwilio i oedi posibl mewn diagnosis a thriniaeth a nodi cyfleoedd ar gyfer gwella gwasanaethau, gan gynnwys ar gyfer achosion o ganser yr ysgyfaint. Caiff y gwaith hwn ei lywio gan yr hyn a ddysgir oddi wrth y Prosiect Partneriaeth Meincnodi Cancer Rhyngwladol. Bwriedir i'n Proffiliau Cancer yr Ysgyfaint Clystyrau Meddygon Teulu lywio'r broses hon hefyd.

Mae Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda yn cynnwys y saith clwstwr meddygon teulu canlynol:

Tabl 1: Mae clystyrau Meddygon Teulu Hywel Dda yn cynnwys 55 o bractisau i gyd, pob un â baich amrywiol o ganser yr ysgyfaint

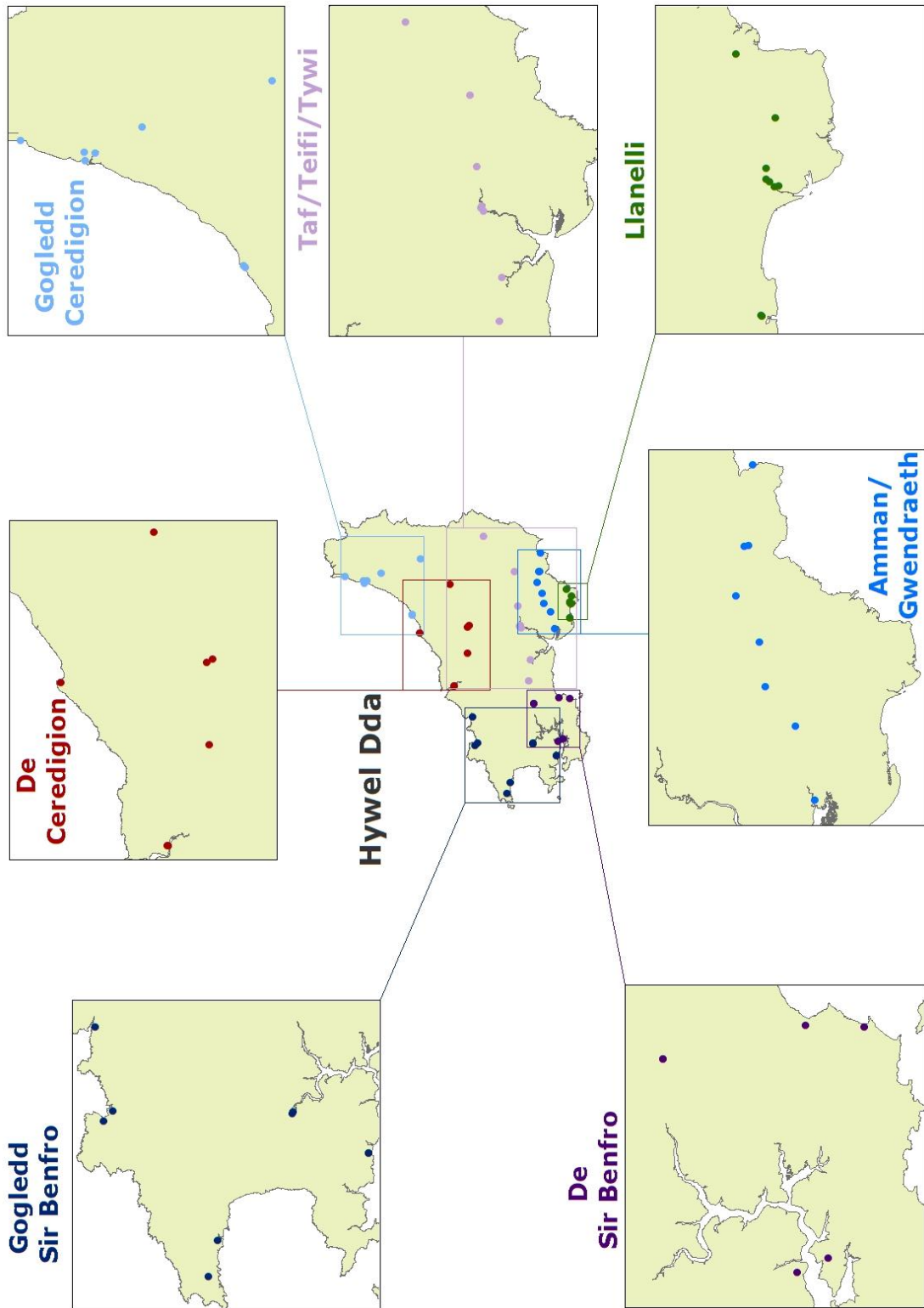
Clwstwr meddyg teulu	Nifer y practisau meddygon teulu	Maint cyfartalog y rhestr flynyddol [†]	Nifer cyfartalog yr achosion o ganser yr ysgyfaint bob blwyddyn	Cyfradd syml fesul 100,000 o'r boblogaeth
Gogledd Ceredigion	8	48039	25	51.2*
De Ceredigion	7	48123	30	63.2*
Taf/Teifi/Tywi	8	57267	41	71.9
Aman/Gwendraeth	8	57720	48	83.5
Gogledd Sir Benfro	9	63505	53	83.8
De Sir Benfro	6	55286	46	83.9
Llanelli	9	60681	59	97.2**
Cyfanswm	55	390623	303	77.6

[†] Cleifion Cymreig yn unig

* yn ystadegol arwyddocaol is na Hywel Dda ** yn ystadegol arwyddocaol uwch na Hywel Dda Wedi'u trefnu yn ôl cyfradd syml

Mae'r map canlynol yn dangos lle mae'r practisau ym mhob clwstwr:

Y meddygfeydd ym mhob clwstwr meddygon teulu yn ardal Hywel Dda

© Hawlfraint y Goron a hawl cronfa ddata 2015. Arolwg Ordhnans 100044810
 DS. Nodwch fod rhai practisau meddygon teulu yn gorgyffwrdd ac nad yw'r blychau yn cynrychioli'r ffin rhwng y clystyrau

1 Mynychder canser yr ysgyfaint

Canfyddiadau allweddol

- Mae'r gyfradd achosion o ganser yr ysgyfaint wedi'i safoni yn ôl oedran yn ardal Hywel Dda yn ystadegol arwyddocaol is na Chymru gyfan a dyma'r gyfradd isaf ond un o blith y byrddau iechyd ar gyfer y ddau ryw
- Ceir amrywiad eang yng nghyfradd mynychder syml canser yr ysgyfaint rhwng clystyrau yn ardal Hywel Dda. Mae'r gyfradd mynychder syml uchaf ar gyfer menywod yn Llanelli mwy na ddwywaith y gyfradd isaf ar gyfer menywod yng Dde Ceredigion, ac mae'r ddwy gyfradd yn ystadegol arwyddocaol wahanol i'r gyfradd ar gyfer menywod yn Hywel Dda
- Mae tuedd gyffredinol i gyfraddau mynychder canser yr ysgyfaint yng nghlystyrau Hywel Dda fod yn uwch ymysg dynion na menywod
- Mae gan fenywod 75 oed a hŷn yn ardal Hywel Dda gyfradd ystadegol arwyddocaol is o ganser yr ysgyfaint na menywod yng Nghymru a'r gyfradd isaf ond un o blith yr holl fyrddau iechyd
- Ymysg menywod 75 oed a hŷn, mae'r gyfradd mynychder yng nghlwstwr Llanelli ddwywaith a hanner yn uwch na'r gyfradd yn Ne Ceredigion, ac yn ystadegol arwyddocaol uwch na'r gyfradd ar gyfer menywod yn ardal Hywel Dda yn y grŵp oedran hwnnw
- Er bod cyfraddau mynychder canser yr ysgyfaint mewn clystyrrau yn llawer uwch yn y grwpiau oedran hŷn na'r rhai iau, yn gyffredinol mae mwy o achosion yn digwydd ymysg y rhai o dan 75 mlwydd oed
- O ystyried oedran a rhyw, mae'r gwahaniaeth cymharol ehangaf o ran mynychder canser yr ysgyfaint rhwng clystyrau yn ardal Hywel Dda i'w weld ymysg menywod sy'n cael diagnosis pan fyddant yn 75 oed a hŷn
- Mae cyfradd mynychder canser yr ysgyfaint yn cynyddu'n sydyn o'r ardaloedd â'r amddifadedd lleiaf yng Nghymru i'r ardaloedd â'r amddifadedd mwyaf ac o fewn pob bwrdd iechyd, sy'n batrwm a welir hefyd yn y rhan fwyaf o'r clystyrau
- Hywel Dda yw'r unig fwrdd iechyd sydd â bwlch amddifadedd ehangach ar gyfer mynychder canser yr ysgyfaint ymysg menywod na dynion wrth gymharu'r ardaloedd sydd yn y pumed â'r amddifadedd lleiaf a'r pumed â'r amddifadedd mwyaf, ac ar gyfer menywod dyma'r bwlch ehangach o blith yr holl fyrddau iechyd

Adran 1 - Mynychder canser yr ysgyfaint

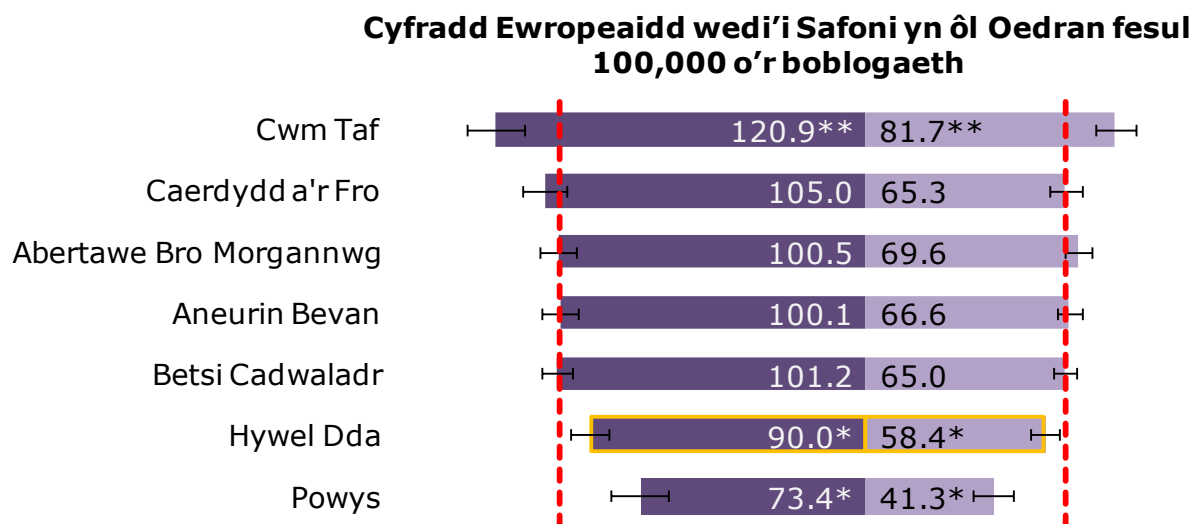
- Mae'r bwlch amddifadedd o ran mynychder canser yr ysgyfaint yn debyg ymysg y grŵp oedran iau a hŷn ar gyfer Cymru gyfan a Hywel Dda - gwelir patrwm tebyg mewn ychydig o glystyrau Hywel Dda

a) Yn ôl rhyw

Ffigur 1: Mae'r gyfradd achosion o ganser yr ysgyfaint wedi'i safoni yn ôl oedran yn ardal Hywel Dda yn ystadegol arwyddocaol is na Chymru gyfan a dyma'r gyfradd isaf ond un o blith y byrddau iechyd ar gyfer y ddau ryw

■ Dynion ■ Menywod - - - Cymru (dynion 99.9, menywod 65.4)

* yn ystadegol arwyddocaol is na Chymru ** yn ystadegol arwyddocaol uwch na Chymru

Wedi'u trefnu yn ôl personau, CSOE

DS. Peidiwch â chymharu ffigur 1 sy'n dangos CSOE â ffigur 2 sy'n dangos cyfraddau syml

Tabl 2: Mae ychydig dros un o bob pump o bobl Cymru yn ysmegu gyda dim ond gwahaniaethau bach rhwng poblogaethau'r byrddau iechyd

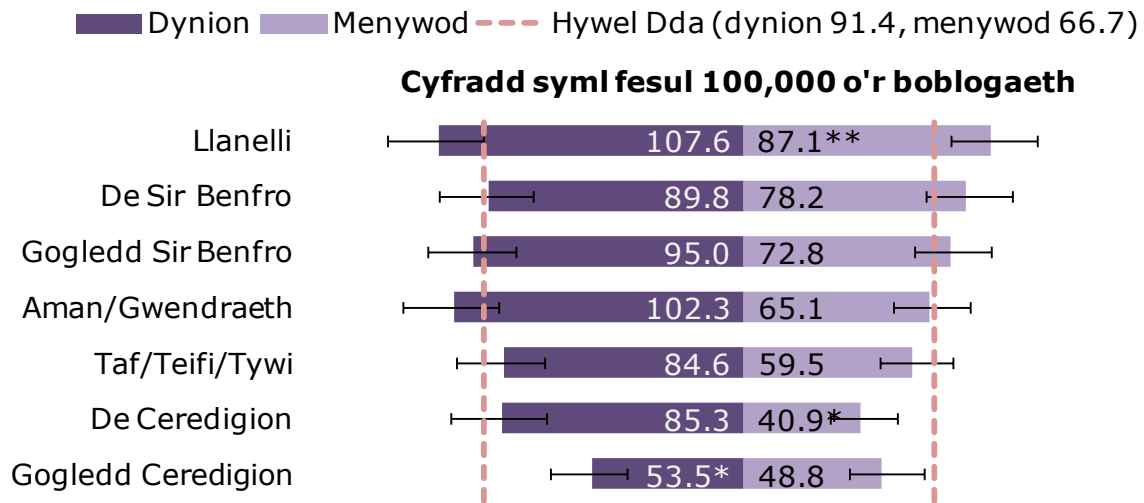
Bwrdd Iechyd	Cyfraddau Ysmegu (%)	Safle o blith y 7 bwrdd iechyd ⁱⁱ
Powys	18.1	1
Hywel Dda	18.9	2
Caerdydd a'r Fro	19.3	3
Betsi Cadwaladr	20.4	4
Abertawe Bro Morgannwg	20.7	5
Aneurin Bevan	21.7	6
Cwm Taf	22.1	7
Cymru	20.4	

Ffynhonnell: Arsyllfa Iechyd Cyhoeddus Cymru yn deillio o Ddata y Fframwaith Canlyniadau Ansawdd 2013/14 (QOF)

² 1 = cyfraddau ysmegu isaf, 7 = cyfraddau ysmegu uchaf

Wedi'u trefnu yn ôl safle

Ffigur 2: Gwelir y gyfradd mynychder syml uchaf ar gyfer cancer yr ysgyfaint yn Llanelli lle mae'n ystadegol arwyddocaol uwch nag ar gyfer menywod yn ardal Hywel Dda

* yn ystadegol arwyddocaol is na Hywel Dda ** yn ystadegol arwyddocaol uwch na Hywel Dda
 Wedi'u trefnu yn ôl personau, cyfradd syml
 DS. Peidiwch â chymharu ffigur 1 sy'n dangos CSOE â ffigur 2 sy'n dangos cyfraddau syml

Tabl 3: Mae'r gyfradd ysmegu bedwa pwynt canran yn uwch yn y clystyrau uchaf o gymharu â'r clystyrau isaf yn ardal Hywel Dda ac mae pob un yn hanner isaf y tabl cyfraddau ysmegu

Clwstwr meddygon teulu	Cyfraddau Ysmegu (%)	Safle o blith y 64 bwrdd iechyd ⁱⁱⁱ
Taf/Teifi/Tywi	16.7	9
Gogledd Ceredigion	16.8	11
De Ceredigion	18.6	17
Aman/Gwendraeth	19.3	22
De Sir Benfro	19.4	23
Gogledd Sir Benfro	20.3	29
Llanelli	20.7	32

Ffynhonnell: Arsyllfa Iechyd Cyhoeddus Cymru yn deillio o Ddata y Fframwaith Canlyniadau Ansawdd 2013/14 (QOF)

³ 1 = cyfraddau ysmegu isaf, 7 = cyfraddau ysmegu uchaf
 Wedi'u trefnu yn ôl safle

Er bod gan boblogaeth Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda y gyfradd mynychder cancer yr ysgyfaint isaf o blith yr holl fyrddau iechyd ar gyfer dynion a menywod, a chyfraddau ystadegol arwyddocaol is na Chymru gyfan, dylem gofio bod gan Gymru a'r byrddau iechyd gyfraddau uchel o hyd o gymharu â llawer o wledydd Ewrop¹³.

Ceir cryn amrywiad rhwng clystyrau Hywel Dda gyda'r cyfraddau yng Ngogledd a De Ceredigion yn ystadegol arwyddocaol is nag ardal Hywel Dda yn gyffredinol

Adran 1 - Mynychder canser yr ysgyfaint

(tabl 1), a'r gyfradd yn Llanelli yn ystadegol arwyddocaol uwch. Er nad yw cyfraddau ysmegu cyfoes yn y byrddau iechyd a'r clystyrau yn dangos y tueddiadau hanesyddol inni, mae'r gyfradd yn gymharol gyson â'r amrywiad a welwyd ym mynychder canser yr ysgyfaint. Bydd amrywiad sylweddol ym mhroffiliau oedran poblogaethau'r practisau hefyd yn cyfrif am swm mawr o'r achosion.

Llanelli yw'r clwstwr meddyg teulu mwyaf ond un yn ardal Hywel Dda o ran maint rhestr cleifion ac mae ganddo'r nifer fwyaf o gleifion canser yr ysgyfaint a'r gyfradd uchaf o ganser yr ysgyfaint o blith y saith clwstwr meddygon teulu yn ardal Hywel Dda. Gogledd Ceredigion yw'r clwstwr meddygon teulu lleiaf yn ardal Hywel Dda o ran maint y rhestr cleifion a dyma lle y gwelir y gyfradd isaf o gleifion canser yr ysgyfaint yn ystod y cyfnod a'r gyfradd isaf o ganser yr ysgyfaint.

Yn ôl y disgwyl, mae tuedd gyffredinol i fynychder canser yr ysgyfaint yng nghlystyrau Hywel Dda fod yn uwch ymysg dynion na menywod. Yn Ne Ceredigion, mae'r gyfradd ar gyfer dynion yn fwy na dwywaith y gyfradd ymysg menywod (85.3 o gymharu â 40.9 fesul 100,000 o'r boblogaeth yn y drefn honno), ond yng Ngogledd Ceredigion, mae'r gyfradd yn debyg iawn (53.5 ar gyfer dynion o gymharu â 48.8 ar gyfer menywod fesul 100,000 o'r boblogaeth).

Yng Ngogledd Ceredigion, mae'r gyfradd achosion ar gyfer dynion yn llai na hanner y gyfradd uchaf yn Llanelli (53.5 o gymharu â 107.6 fesul 100,000 o'r boblogaeth yn y drefn honno) ac ychydig dros hanner ar gyfer menywod (48.8 o gymharu â 87.1 fesul 100,000 o'r boblogaeth yn y drefn honno). Yma y ceir y gyfradd ysmegu isaf ond un o blith yr holl glystyrau meddygon teulu yn ardal Hywel Dda.

Yn gyffredinol, ar gyfer y byrddau iechyd yng Nghymru, mae'r gyfradd ar gyfer menywod rhwng 30 a 40 fesul 100,000 o'r boblogaeth yn is na'r gyfradd ar gyfer dynion. Fodd bynnag, fel yr ydym wedi adrodd yn flaenorol⁴, er bod cyfraddau canser yr ysgyfaint ymysg menywod yng Nghymru yn parhau i fod yn is na'r cyfraddau ymysg dynion, mae'r bwch yn cau gan fod y gyfradd ymysg menywod yn cynyddu a'r gyfradd ymysg dynion yn sefydlogi.

b) Yn ôl oedran

Tabl 4: Mae gan fenywod 75 oed a hŷn yn ardal Hywel Dda gyfradd ystadegol arwyddocaol is o ganser yr ysgyfaint na menywod yng Nghymru yn y grŵp oedran hŷn a'r gyfradd isaf ond un o blith yr holl fyrddau iechyd

	<75 oed				75+ oed			
	Dynion		Menywod		Dynion		Menywod	
	Nifer yr achosion	Cyfradd oedran-benodol fesul 100,000 o'r boblogaeth (CH)	Nifer yr achosion	Cyfradd oedran-benodol fesul 100,000 o'r boblogaeth (CH)	Nifer yr achosion	Cyfradd oedran-benodol fesul 100,000 o'r boblogaeth (CH)	Nifer yr achosion	Cyfradd oedran-benodol fesul 100,000 o'r boblogaeth (CH)
Betsi Cadwaladr	889	57.0 (53.3, 60.9)	737	47.3 (43.9, 50.8)	749	568.5 (528.5, 610.7)	533	277.3 (254.2, 301.8)
Hywel Dda	491	57.2 (52.3, 62.5)	406	47.1 (42.6, 51.9)	365	468.0 (421.2, 518.5)	243	220.8* (193.9, 250.4)
Abertawe Bro Morgannwg	632	53.3 (49.3, 57.7)	518	43.9 (40.2, 47.8)	468	527.8 (481.1, 577.9)	430	324.4 (294.5, 356.6)
Caerdydd a'r Fro	462	42.4* (38.6, 46.5)	381	34.6* (31.2, 38.3)	374	568.0 (511.9, 628.6)	298	289.7 (257.7, 324.5)
Cwm Taf	426	63.3** (57.4, 69.6)	325	47.7 (42.6, 53.1)	283	627.6 (556.6, 705.1)	274	400.7** (354.7, 451.1)
Aneurin Bevan	690	52.4 (48.6, 56.5)	509	38.2 (35.0, 41.7)	502	530.9 (485.4, 579.4)	471	340.0** (309.9, 372.1)
Powys	138	46.2 (38.8, 54.6)	102	34.6 (28.2, 41.9)	124	414.1* (344.5, 493.8)	69	168.2* (130.8, 212.8)
Cymru	3728	53.4 (51.7, 55.2)	2978	42.5 (41.0, 44.0)	2865	536.7 (517.2, 556.7)	2318	295.1 (283.2, 307.3)

* yn ystadegol arwyddocaol is na Chymru ** yn ystadegol arwyddocaol uwch na Chymru

Tabl 5: Mae'r cyfraddau mynychder yng nghlystyrau Hywel Dda yn amrywio'n eang ymysg y rhai 75 oed a hŷn - mae'r gyfradd ymysg menywod hŷn yn Llanelli yn ystadegol arwyddocaol uwch na'r gyfradd ymysg menywod yn y grŵp oedran hŷn yn Hywel Dda

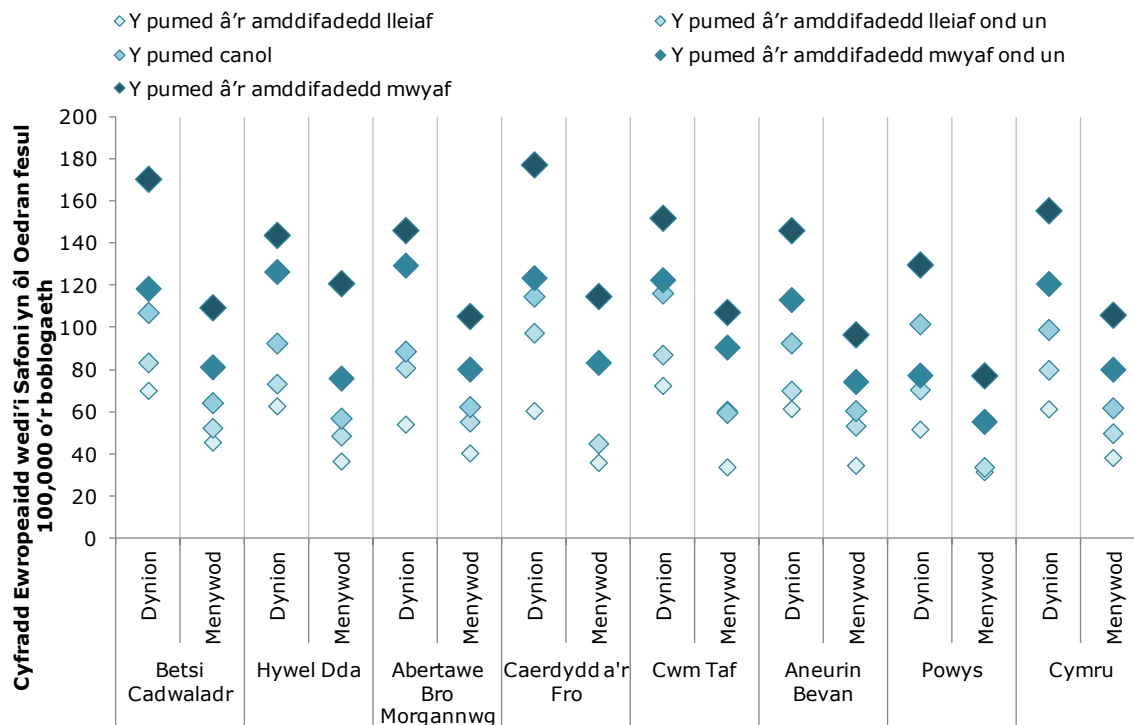
	<75 oed				75+ oed			
	Dynion		Menywod		Dynion		Menywod	
	Nifer yr achosion	Cyfradd oedran-benodol fesul 100,000 o'r boblogaeth (CH)	Nifer yr achosion	Cyfradd oedran-benodol fesul 100,000 o'r boblogaeth (CH)	Nifer yr achosion	Cyfradd oedran-benodol fesul 100,000 o'r boblogaeth (CH)	Nifer yr achosion	Cyfradd oedran-benodol fesul 100,000 o'r boblogaeth (CH)
Cwstwr meddyg teulu								
Gogledd Ceredigion	38	33.0* (23.4, 45.3)	40	37.9 (27.1, 51.6)	28	337.6 (224.4, 488.0)	17	151.7 (88.4, 242.9)
De Ceredigion	55	49.9 (37.6, 65.0)	30	28.4* (19.1, 40.5)	48	452.0 (333.3, 599.3)	19	134.6 (81.0, 210.2)
Gogledd Sir Benfro	81	56.2 (44.6, 69.9)	68	47.7 (37.0, 60.4)	68	533.5 (414.3, 676.3)	49	271.8 (201.1, 359.4)
De Sir Benfro	75	59.8 (47.1, 75.0)	69	56.1 (43.6, 70.9)	48	410.2 (302.4, 543.8)	40	245.7 (175.5, 334.6)
Taf/Teifi/Tywi	68	52.4 (40.7, 66.4)	55	43.0 (32.4, 55.9)	52	435.4 (325.2, 570.9)	31	187.8 (127.6, 266.6)
Aman/Gwendraeth	95	72.2 (58.4, 88.3)	67	51.7 (40.1, 65.7)	51	456.5 (339.9, 600.2)	28	171.7 (114.1, 248.2)
Llanelli	89	64.5 (51.8, 79.4)	76	55.6 (43.8, 69.6)	72	622.7 (487.2, 784.2)	58	338.9** (257.4, 438.1)
Hywel Dda	491	57.2 (52.3, 62.5)	406	47.1 (42.6, 51.9)	365	468.0 (421.2, 518.5)	243	220.8 (193.9, 250.4)

* yn ystadegol arwyddocaol is na Hywel Dda ** yn ystadegol arwyddocaol uwch na Hywel Dda

Yn y grŵp oedran iau, mae'r cyfraddau ymysg dynion yng Ngogledd Ceredigion ac ymysg menywod yn Ne Ceredigion yn ystadegol arwyddocaol is na chyfradd Hywel Dda. Ar y llaw arall, roedd y gyfradd ymysg menywod hŷn yn Llanelli yn ystadegol arwyddocaol uwch na'r gyfradd ar gyfer menywod hŷn yn ardal Hywel Dda.

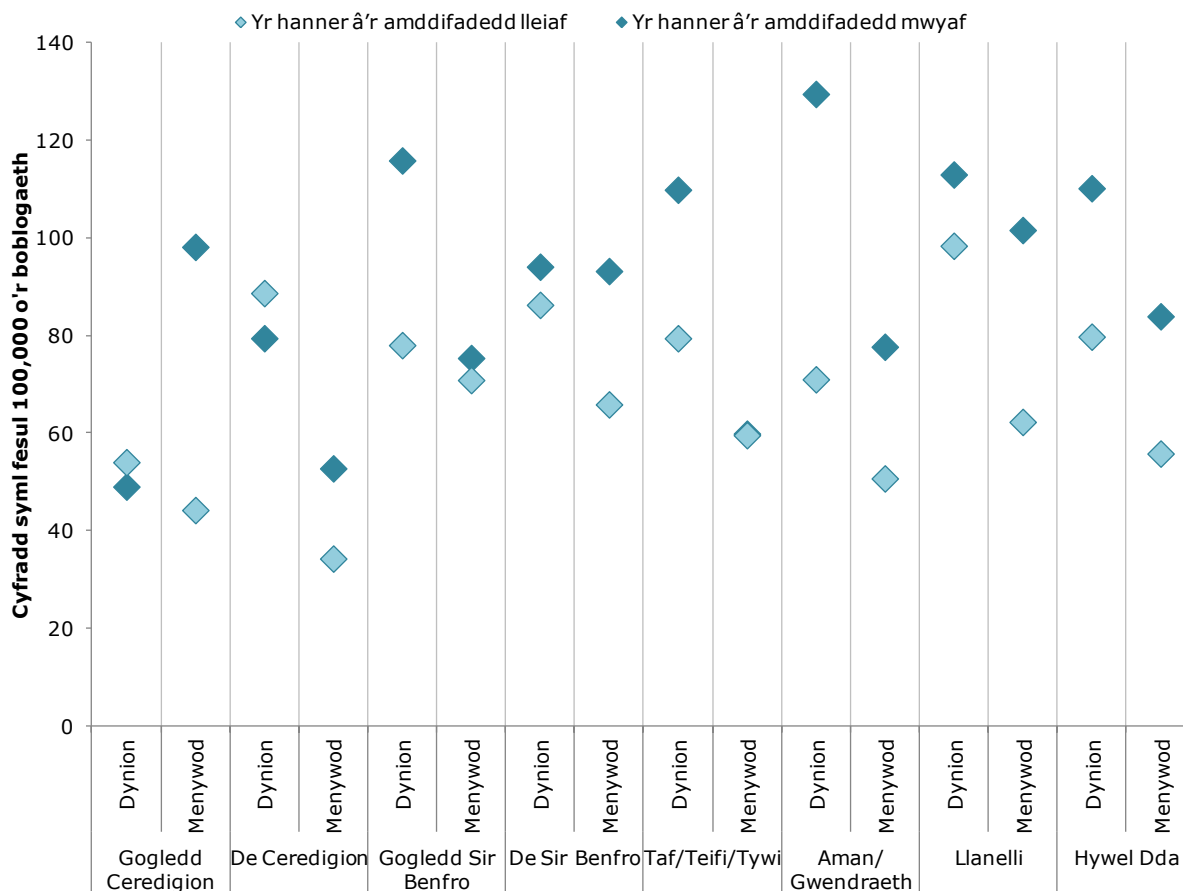
c) Yn ôl amddifadedd

Ffigur 3: Hywel Dda yw'r unig fwrdd iechyd sydd â bwloch amddifadedd ehangach ar gyfer mynychder cancer yr ysgyfaint ymysg menywod na dynion wrth gymharu'r ardaloedd sydd yn y pumed â'r amddifadedd lleiaf a'r pumed â'r amddifadedd mwyaf, ac ar gyfer menywod dyma'r bwloch ehangaf o blith yr holl fyrrdau iechyd

DS. Nodwch yma fod pumedau o amddifadedd wedi cael eu defnyddio yn hytrach na haneri amddifadedd yn ffigur 4. Peidiwch â chymharu ffigur 3 sy'n dangos CSOE â ffigur 4 sy'n dangos cyfraddau syml

Ffigur 4: Mae mynychder cancer yr ysgyfaint yn uwch yn yr ardaloedd â'r amddifadedd mwyaf ym mron bob clwstwr yn ardal Hywel Dda, gyda bylchau amddifadedd amrywiol, ac yn gyffredinol mae cyfraddau uwch ymysg dynion o gymharu â menywod

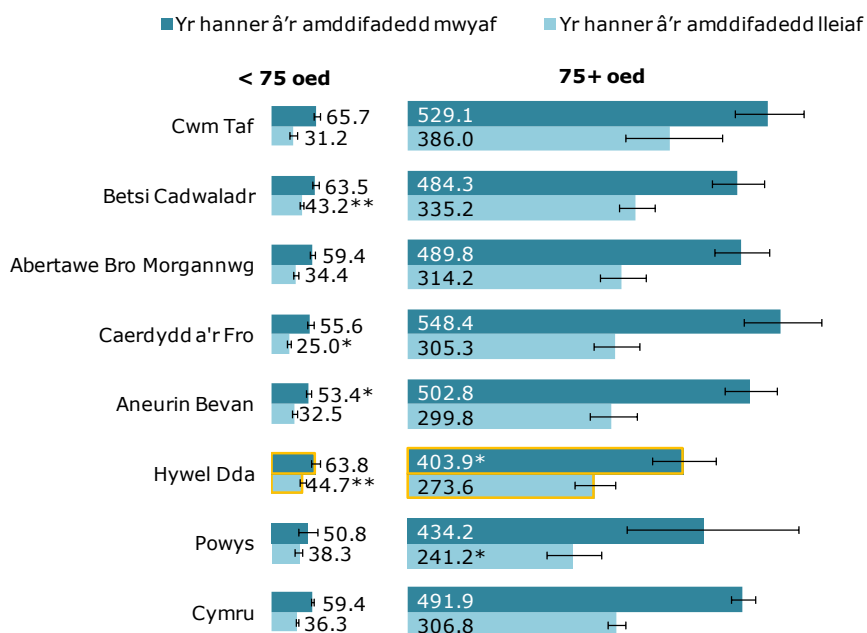
DS. Nodwch yma fod haneri o amddifadedd wedi cael eu defnyddio yn hytrach na phumedau o amddifadedd yn ffigur 3 oherwydd y niferoedd llai o achosion. Peidiwch â chymharu ffigur 3 sy'n dangos CSOE â ffigur 4 sy'n dangos cyfraddau syml

Er bod y cyfraddau mynychder cancer yr ysgyfaint cyffredinol ar gyfer dynion a menywod yn ardal Hywel Dda yn gymharol isel o gymharu â llawer o fyrddau ieuchyd eraill, mewn cyferbyniad, mae'r anghydraddoldebau yn ardal Hywel Dda yn eang iawn. Mae graddiant serth o gynnydd o ran mynychder ar gyfer dynion a menywod rhwng ardaloedd bach yn y pumed â'r amddifadedd lleiaf a'r rhai yn y pumed â'r amddifadedd mwyaf. Ymysg menywod mae'r anghydraddoldebau hyn yn ehangach yn ardal Hywel Dda nag mewn unrhyw fwrdd ieuchyd arall. Mae'r anghydraddoldebau ymysg dynion hefyd yn eang. Mae'r anghydraddoldebau hyn yn destun pryder gan fod y rhan fwyaf o achosion o ganser yr ysgyfaint yn digwydd yn yr ardaloedd â'r amddifadedd mwyaf.

Mae'r patrwm cyffredinol o anghydraddoldebau hefyd yn amlwg pan fydd yr ardaloedd yn yr hanner â'r amddifadedd mwyaf yn cael eu cymharu â'r hanner â'r amddifadedd lleiaf ym mhob clwstwr yn ardal Hywel Dda, er y gellid priodoli rhywfaint o amrywiad i'r niferoedd bach o achosion mewn rhai clystyrau.

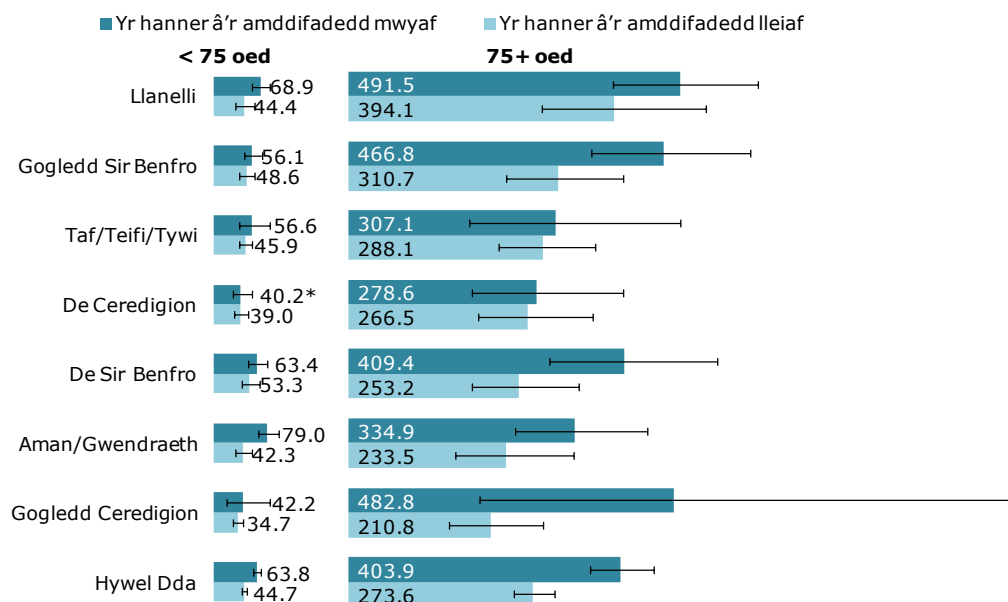
ch) Yn ôl amddifadedd ac oedran

Ffigur 5: Mae'r bwloch amddifadedd o ran mynychder cancer yr ysgyfaint ymysg y grwpiau oedran hŷn ac iau yn debyg ar gyfer Cymru gyfan ac ardal Hywel Dda. Yn ardal Hywel Dda y mae'r bwloch amddifadedd lleiaf ar gyfer y grŵp oedran hŷn, gyda'r cyfraddau ar gyfer yr hanner â'r amddifadedd mwyaf yn ystadegol arwyddocaol is na chyfradd Cymru

* yn ystadegol arwyddocaol is na Chymru ** yn ystadegol arwyddocaol uwch na Chymru
Wedi'u trefnu yn ôl y gyfradd oedran-benodol ar gyfer yr hanner â'r amddifadedd lleiaf a'r grŵp oedran 75+

Ffigur 6: Mae cyfradd mynychder cancer yr ysgyfaint yn ôl hanner o amddifadedd yn dangos llawer o amrywiaeth ar draws y clystyrau ar gyfer y grŵp oedran hŷn, yn bennaf oherwydd y niferoedd bach a ddangosir gan y cyfngau hyder eang

* yn ystadegol arwyddocaol is na Hywel Dda ** yn ystadegol arwyddocaol uwch na Hywel Dda
Wedi'u trefnu yn ôl y gyfradd oedran-benodol ar gyfer yr hanner â'r amddifadedd lleiaf a'r grŵp oedran 75+

Gellir gweld gwahaniaethau ystadegol arwyddocaol hefyd drwy gymharu yr hanner â'r amddifadedd lleiaf a'r hanner â'r amddifadedd mwyaf ar gyfer pob grŵp oedran lle nad yw'r cyfngau hyder yn gorgyffwrdd. Mae'r rhan fwyaf o'r cyfraddau yn y byrddau iechyd yn dangos canlyniadau ystadegol arwyddocaol rhwng yr haneri o amddifadedd, ond gellir gweld llai o ganlyniadau ystadegol arwyddocaol ar lefel clystyrau meddygon teulu oherwydd niferoedd llai a chyfngau hyder eang.

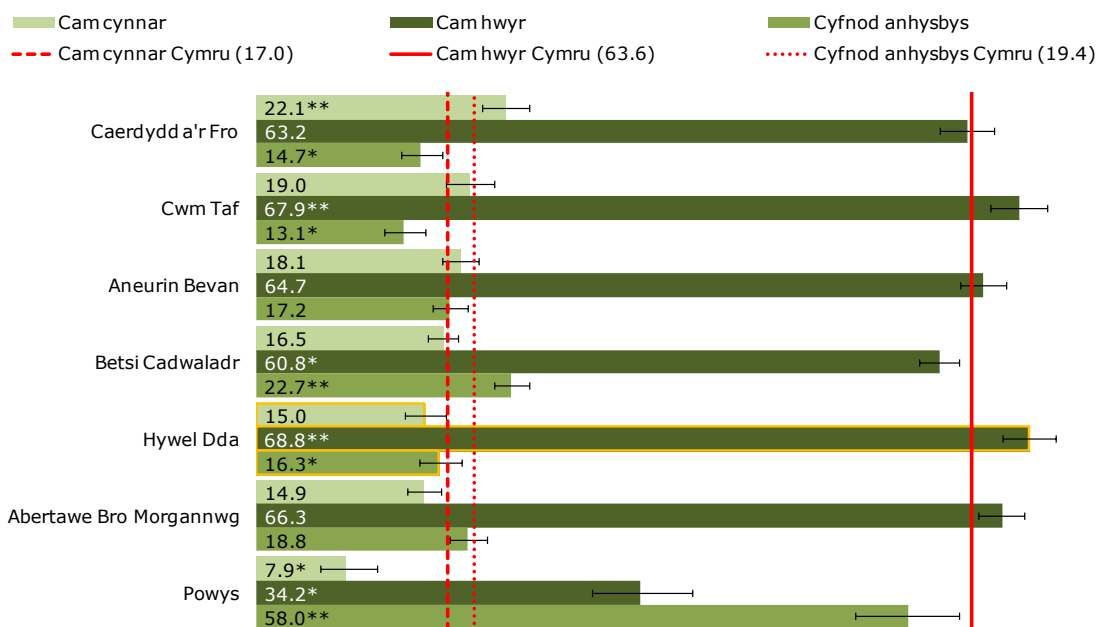
2 Mynychder canser yr ysgyfaint yn ôl cam adeg y diagnosis

Canfyddiadau allweddol

- Gwneir diagnosis o'r rhan fwyaf o achosion o ganser yr ysgyfaint ar gam hwyr - mae gan Hywel Dda gyfran uwch o achosion o ganser yr ysgyfaint cam hwyr a chyfran isel o achosion o ganser yr ysgyfaint cam cynnar o gymharu â Chymru gyfan a rhai byrddau iechyd eraill
- Mae dosbarthiad y camau'n amrywio'n sylweddol yng nghlystyrau meddygon teulu Hywel Dda - prin yw'r amrywiad yn y gyfran o achosion cam anhysbys, ond ceir mwy o amrywiad yng nghyfran yr achosion cam cynnar neu gam hwyr, er nad oes unrhyw wahaniaethau sy'n ystadegol arwyddocaol
- Mae cyfran canser yr ysgyfaint cam anhysbys yn gyson uwch yn y grŵp oedran hŷn o gymharu â'r grŵp oedran iau ar draws y clystyrau yn ardal Hywel Dda ond, gyda rhai eithriadau, mae cyfran y clefyd cam cynnar yn dueddol o fod yn debyg rhwng y grwpiau oedran
- Gwelir dosbarthiad tebyg iawn o ran camau ar gyfer y ddau hanner o amddifadedd yn ardal Hywel Dda
- Ar lefel clwstwr, mae dosbarthiad y camau yn tueddu i fod yn debyg rhwng yr ardaloedd â'r amddifadedd mwyaf a'r ardaloedd â'r amddifadedd lleiaf ar draws ardal Hywel Dda, gydag amrywiad mewn rhai clystyrau - yn gysylltiedig o bosibl â niferoedd bach a gwahaniaethau demograffig

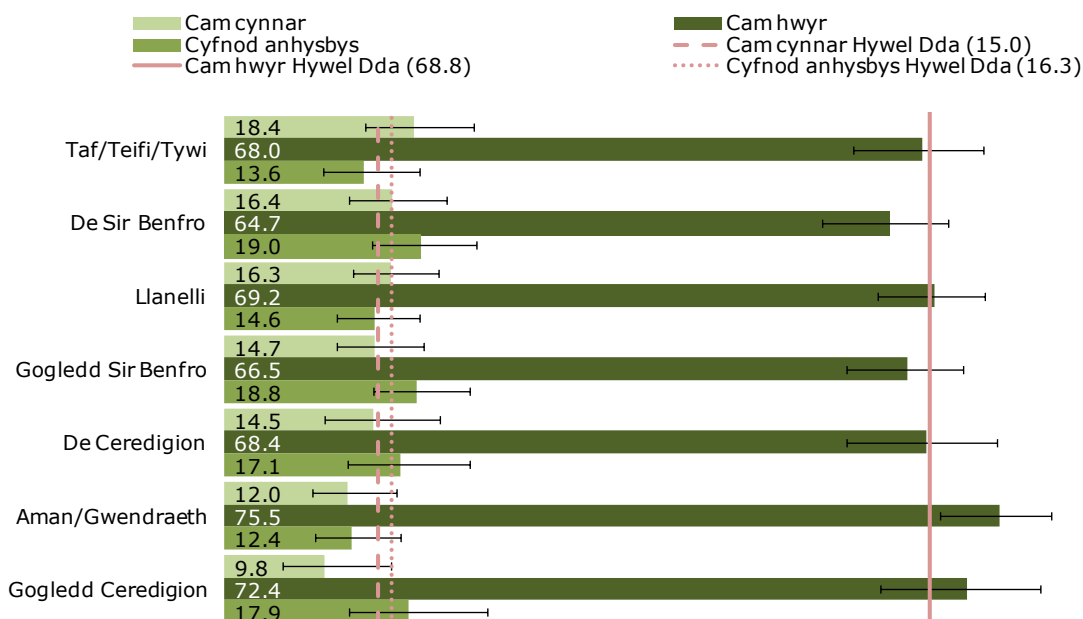
a) Yn ôl rhyw

Ffigur 7: Ceir amrywiad yn nosbarthiad camau cancer yr ysgyfaint adeg y diagnosis ar hyd a lled Cymru - mae gan Hywel Dda gyfran ystadegol arwyddocaol uwch o ganser yr ysgyfaint cam hwyr o gymharu â Chymru gyfan ond cyfran ystadegol arwyddocaol is o ganser yr ysgyfaint cam anhysbys

* yn ystadegol arwyddocaol is na Chymru ** yn ystadegol arwyddocaol uwch na Chymru
Wedi'u trefnu yn ôl cyfran yr achosion o ganser yr ysgyfaint cam cynnar

Ffigur 8: Mae dosbarthiad y camau adeg diagnosis yn amrywio ar draws clystyrau Hywel Dda ond gwelir cyfran uchel o ganser cam hwyr ym mhob clwstwr

* yn ystadegol arwyddocaol is na Hywel Dda ** yn ystadegol arwyddocaol uwch na Hywel Dda
Wedi'u trefnu yn ôl cyfran yr achosion o ganser yr ysgyfaint cam cynnar

Adran 2 - Mynychder canser yr ysgyfaint yn ôl cam adeg y diagnosis

Caiff canser yr ysgyfaint sy'n cael diagnosis o gam un a cham dau ei ddsbarthu fel "cam cynnar". Yn dibynnu ar nifer o ffactorau eraill, mae'n bosibl trin pobl â chanser yr ysgyfaint cam cynnar gyda'r bwriad o'u hiacháu ac mae'r cyfraddau goroesi yn tueddu i fod yn llawer uwch nag ar gyfer clefyd ar gam hwyr. Mae achosion o ganser yr ysgyfaint y gwneir diagnosis ohonynt ar gam tri a phedwar wedi'u dosbarthu fel "cam hwyr" a gellir anelu'r driniaeth at ymestyn y cyfnod goroesi, cynnal ansawdd bywyd a lleddfu symptomau.

Mae cleifion nad oes cam wedi'i gofnodi neu nad oes digon o wybodaeth ar gael am gam y canser i bennu cam cyffredinol wedi'u dosbarthu fel "cam anhysbys" ar y gofrestrfa ganser. Mae cam anhysbys yn cynnwys:

- achosion tystysgrif marwolaeth yn unig (DCOs) lle y caiff canser yr ysgyfaint ei nodir ar dystysgrif marwolaeth yn unig a lle nad oes unrhyw wybodaeth bellach ar gael am y cam
- achosion trawsffiniol lle y caiff pobl eu trin y tu allan i Gymru ac nid oes unrhyw wybodaeth am y cam yn cael ei derbyn gyda'u cofrestrriad canser. Mae hyn yn effeithio'n bennaf ar Bowys ac i raddau llai ar fwrdd Iechyd Hywel Dda (sylwer bod hyn bellach wedi'i gywiro a bod yr holl wybodaeth ar gamau yn cael ei derbyn ar gyfer diagnosis o achosion newydd)
- mae cleifion sydd â chanser yr ysgyfaint ar gam mwy datblygedig (gyda neu heb gyd-afiachuswydd arall) yn tueddu i beidio â chael biopsi, echdoriadau neu archwiliadau diagnostig pellach, felly nid oes dim gwybodaeth ar gamau ar gael neu mae'r wybodaeth honno'n brin
- cleifion lle mae gwybodaeth anghywir neu anghyflawn am gamau wedi'i chofnodi

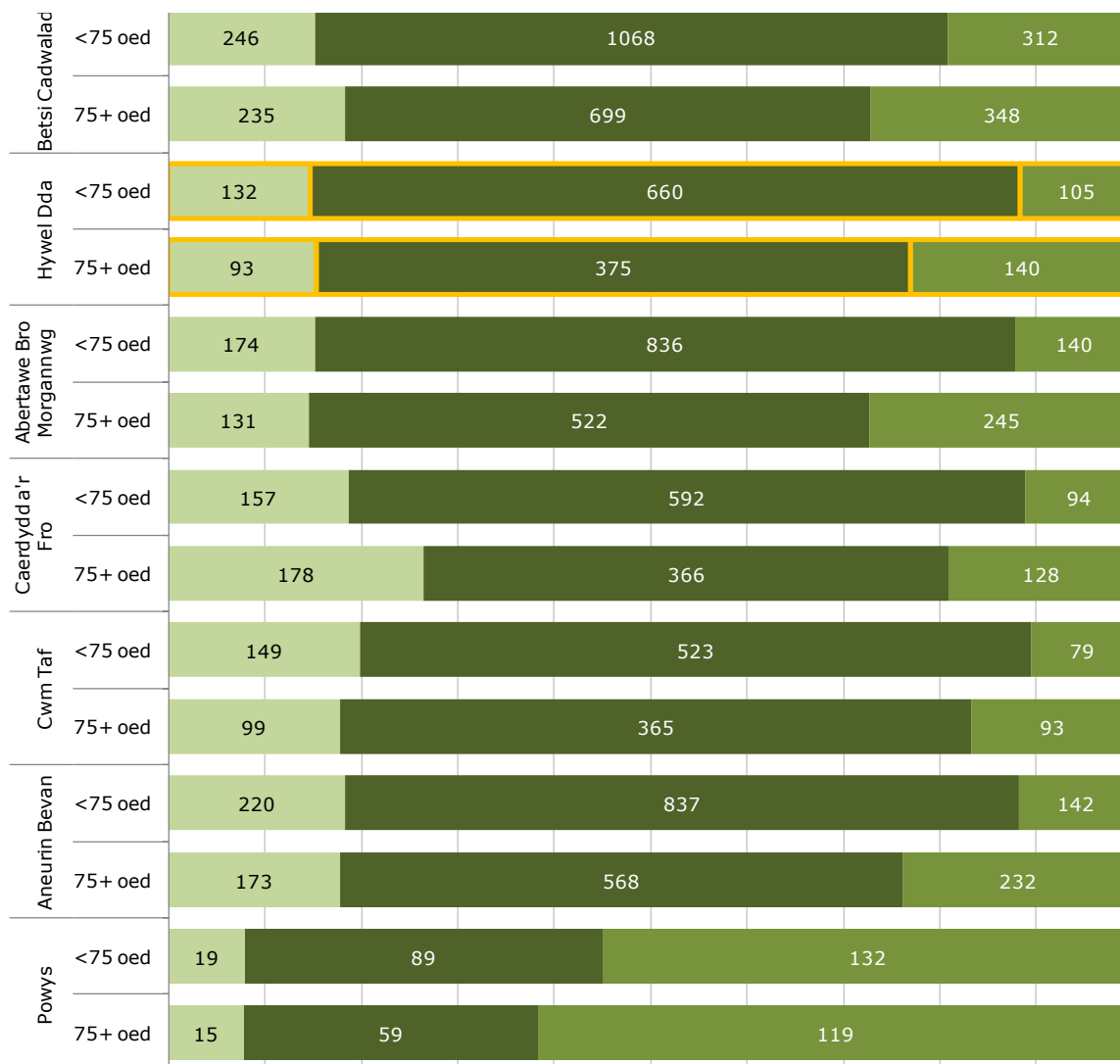
Yn unol â gweddill y DU a rhannau eraill o Ewrop, gwneir diagnosis o'r rhan fwyaf o achosion o ganser ar gam hwyr o'r clefyd yng Nghymru.

Hywel Dda sydd â'r gyfran fwyaf ond un o achosion o ganser yr ysgyfaint cam hwyr o gymharu â'r byrddau iechyd eraill. Mae'r gyfran hon yn ystadegol arwyddocaol uwch na Chymru. Gall hyn fod oherwydd bod cyfran yr achosion cam anhysbys yn ystadegol arwyddocaol is yn Hywel Dda na Chymru, ac fel y nodwyd uchod, credir bod y rhan fwyaf o'r achosion cam anhysbys yn ganser cam hwyr.

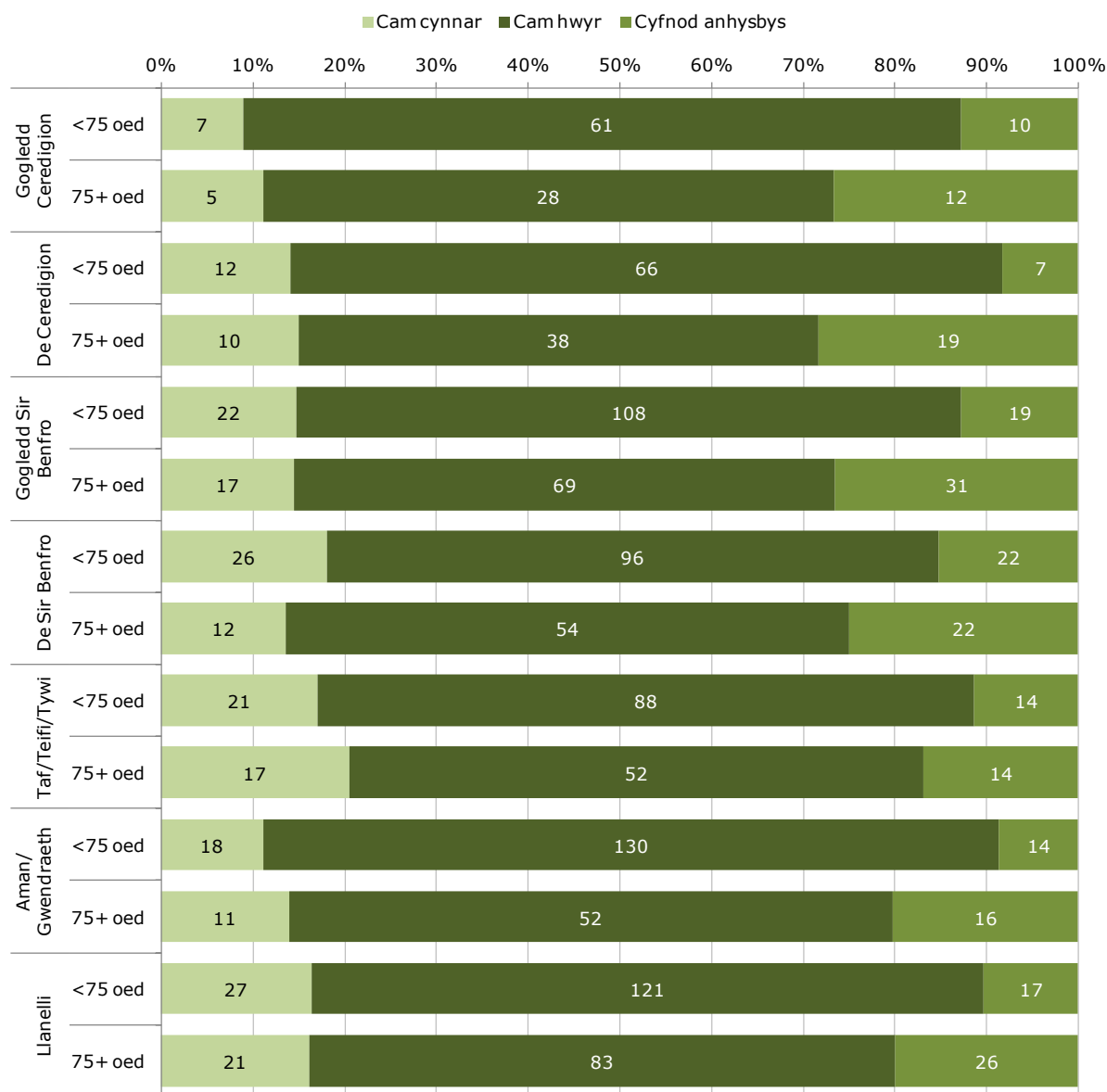
O ystyried y clystyrau yn Hywel Dda, nid oes gan yr un clwstwr gyfran o achosion o ganser mewn unrhyw gam sy'n ystadegol arwyddocaol wahanol i Hywel Dda. Gwelir yr amrywiad mwyaf rhwng y clystyrau ar gyfer canser cam cynnar a'r amrywiad lleiaf ar gyfer canser cam anhysbys.

b) Yn ôl oedran

Ffigur 9: Mae cyfran cancer yr ysgyfaint sydd ar gam anhysbys yn gyson uwch yn y grŵp oedran hŷn o gymharu â'r grŵp oedran iau ar draws y byrddau iechyd, ond mae llai o amrywiad yng nghyfradd y clefyd cam cynnar

Ffigur 10: Mae cyfran cancer yr ysgyfaint sydd ar gam anhysbys yn gyson uwch yn y grŵp oedran hŷn o gymharu â'r grŵp oedran iau ar draws y clystyrau yn ardal Hywel Dda, ond mae cyfran y clefyd cam cynnar yn dueddol o fod yn debyg rhwng y grwpiau oedran

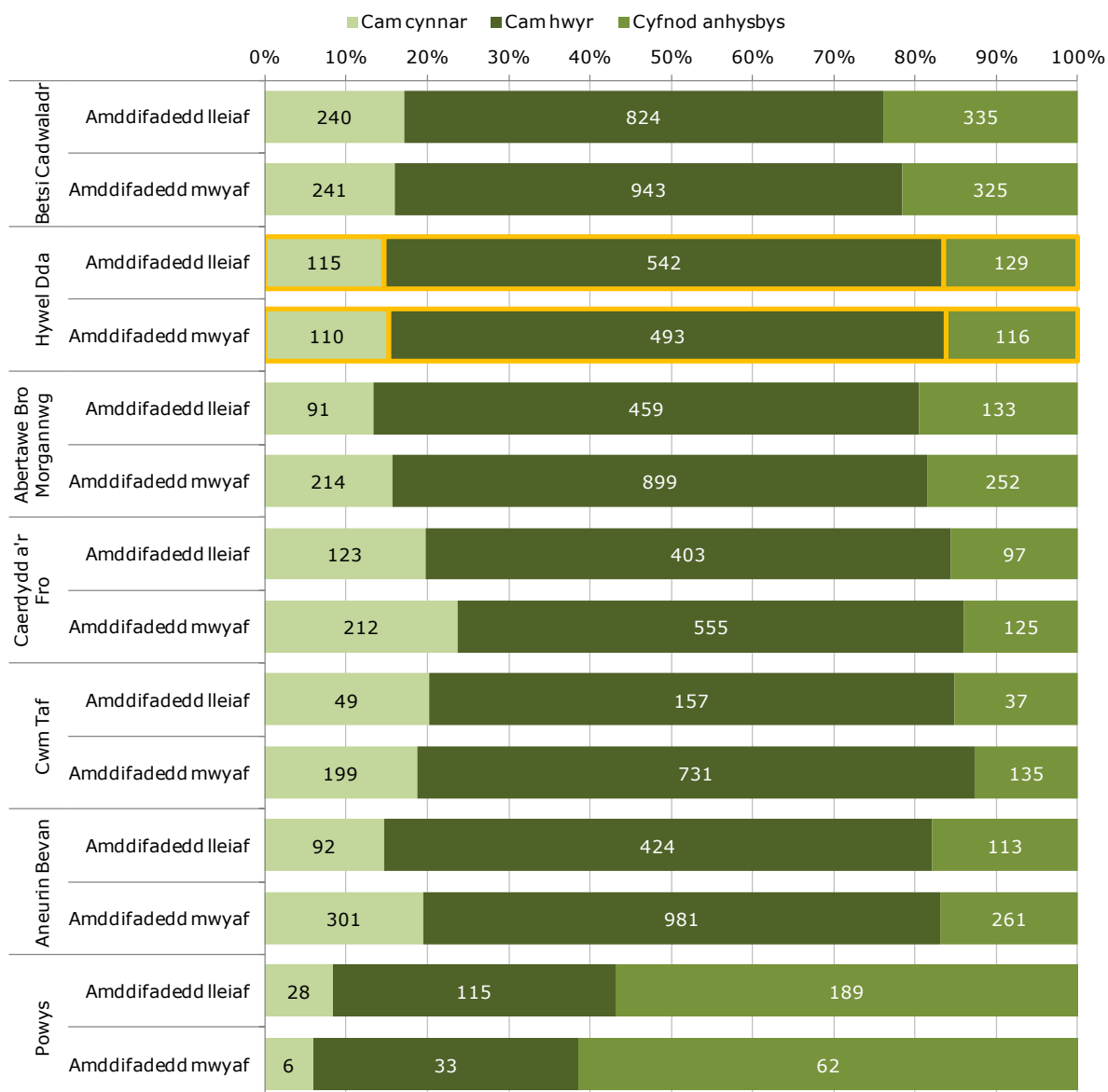
Mae dosbarthiad y camau adeg y diagnosis ar gyfer cancer yr ysgyfaint yn amrywio yn ôl oedran, ond ar gyfer pob bwrdd iechyd (ac eithrio Powys) a chlystyrau meddygon teulu yn ardal Hywel Dda, y categori mwyaf o bell ffordd yw'r cam hwyr ar gyfer y ddau grŵp oedran.

Mae cyfran yr achosion sydd ar gam anhysbys yn uwch ar gyfer pobl 75 oed a hŷn o gymharu â phobl iau na 75 oed yn y ddau siart uchod. Ar gyfer pobl iau na 75 oed, dim ond dau fwrdd iechyd sydd â chyfran is o ganser cam anhysbys nag ardal Hywel Dda.

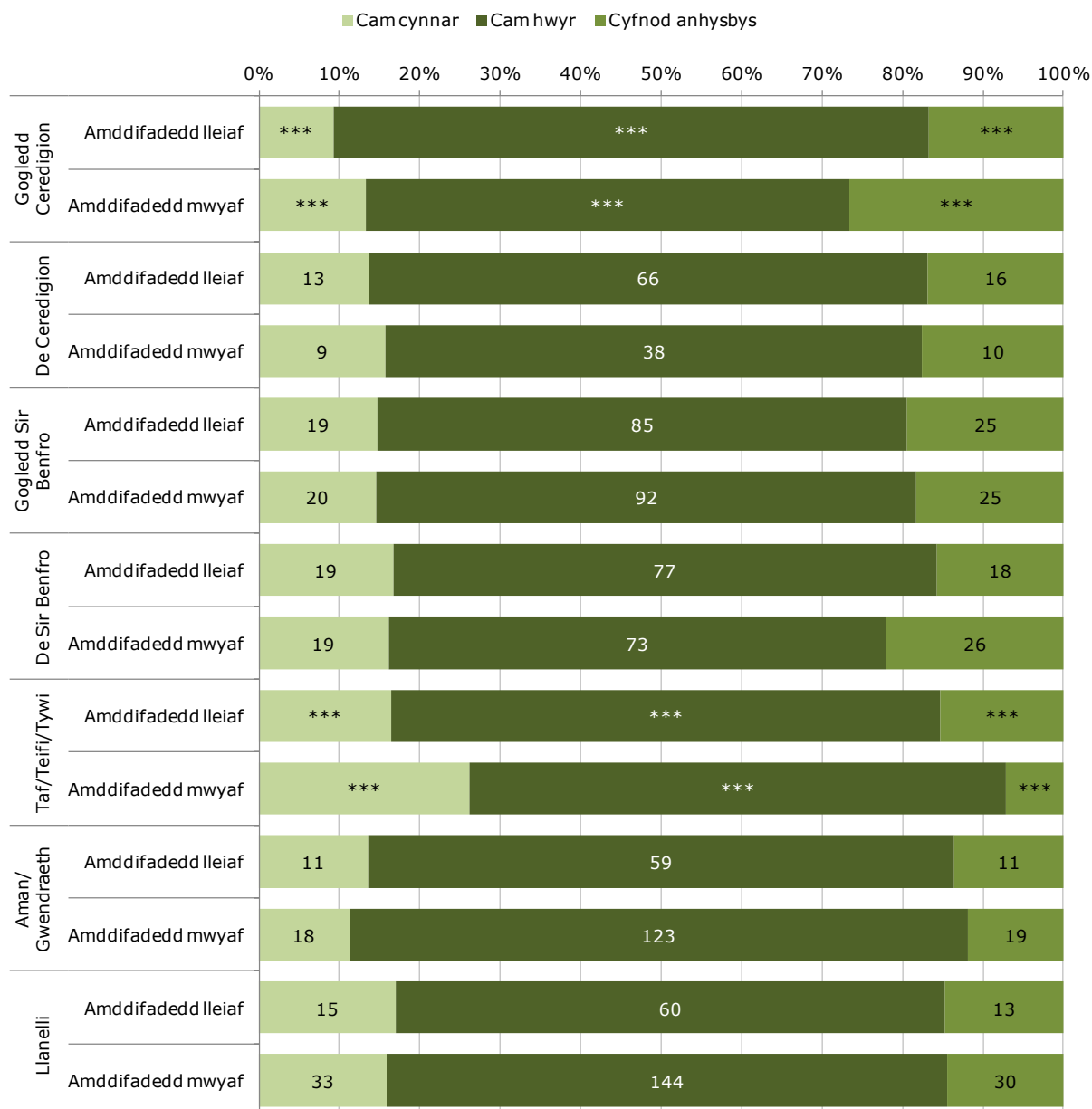
Mae llai o amrywiad rhwng y grwpiau oedran yn y gyfran sy'n cael diagnosis o glefyd cam cynnar.

c) Yn ôl amddifadedd

Ffigur 11: Nid oes llawer o amrywiad o ran dosbarthiad y camau rhwng yr ardaloedd â'r amddifadedd lleiaf a'r ardaloedd â'r amddifadedd mwyaf yn ardal Hywel Dda, sy'n dangos dosbarthiad camau tebyg iawn ar gyfer y ddau hanner o amddifadedd

Ffigur 12: Yn gyffredinol, mae cyfran cancer yr ysgyfaint cam cynnar yn debyg ar gyfer yr ardaloedd â'r amddifadedd mwyaf a'r ardaloedd â'r amddifadedd lleiaf ym mhob clwstwr yn ardal Hywel Dda, gyda llai fyth o amrywiad mewn cyfrannau o ganser cam anhysbys

*** mae'r niferoedd wedi'u hatal oherwydd y nifer fach o achosion

Yn gyffredinol, nid oes llawer o amrywiad o ran dosbarthiad y camau rhwng yr ardaloedd â'r amddifadedd lleiaf a'r ardaloedd â'r amddifadedd mwyaf yn ardal Hywel Dda a nifer o fyrddau iechyd eraill. Mae hyn yn wir hefyd am y clystyrau meddygon teulu yn ardal Hywel Dda. Mae'r niferoedd ar gyfer dau glwstwr wedi eu hatal oherwydd niferoedd bach ar gyfer rhai camau.

3 Cyfraddau goroesi cancer yr ysgyfaint

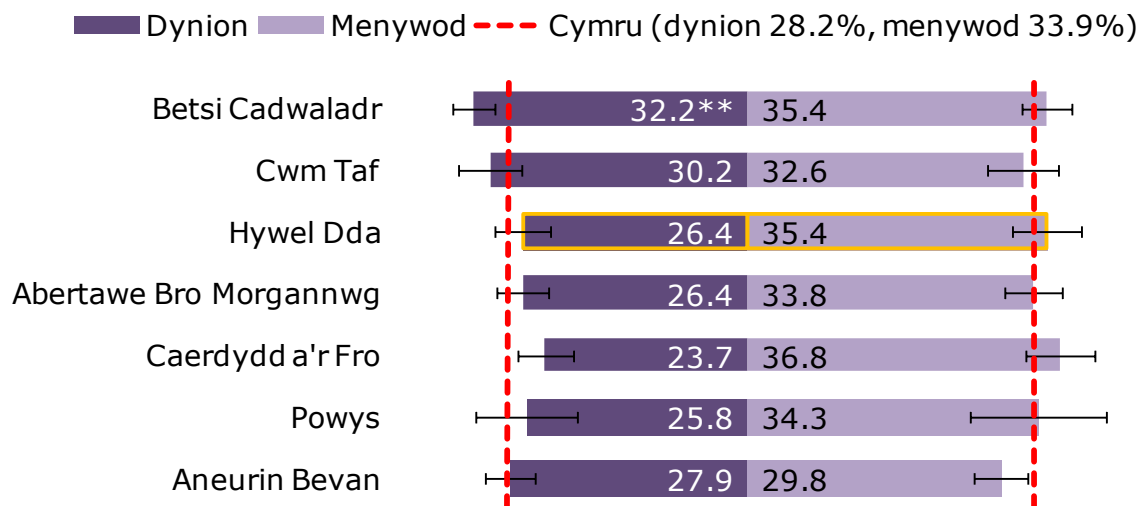
Canfyddiadau allweddol

- Hywel Dda sydd â'r drydedd gyfradd o roesi isaf o blith yr holl fyrddau iechyd yng Nghymru
- Mae'r cyfraddau goroesi ar gyfer menywod yn well nag ar gyfer dynion yn yr holl fyrddau iechyd ac, yn gyffredinol, yng nghlystyrau Hywel Dda
- Mae cyfraddau goroesi cancer yr ysgyfaint yn sylweddol is ymysg y grŵp oedran hŷn o gymharu â'r grŵp oedran iau ym mhob bwrdd iechyd - mae'r amrywiad rhwng byrddau iechyd ychydig yn uwch yn y grŵp oedran hŷn
- Mae'r cyfraddau goroesi hefyd yn is yn y grŵp oedran hŷn o gymharu â'r grŵp oedran iau ar draws yr holl glystyrau yn ardal Hywel Dda, ond gyda chyfyngau hyder eang
- Mae'r gwahaniaethau mewn cyfraddau goroesi rhwng dynion a menywod yn tueddu i fod yn ehangach yn y grŵp oedran iau o gymharu â'r grŵp oedran hŷn ar gyfer pob bwrdd iechyd
- Ar y cyfan, nid oes unrhyw duedd glir yng nghyfraddau goroesi cancer yr ysgyfaint sy'n gysylltiedig ag amddifadedd ardal ar lefel y bwrdd iechyd a lefel clwstwr yn Hywel Dda
- Gan ystyried oedran, mae gan bobl sy'n cael diagnosis yn 75 oed a hŷn ac sy'n byw yn yr hanner â'r amddifadedd lleiaf yng Nghymru gyfraddau goroesi ystadegol arwyddocaol uwch o bedwar pwynt canran o gymharu â'r rhai yn yr hanner â'r amddifadedd mwyaf

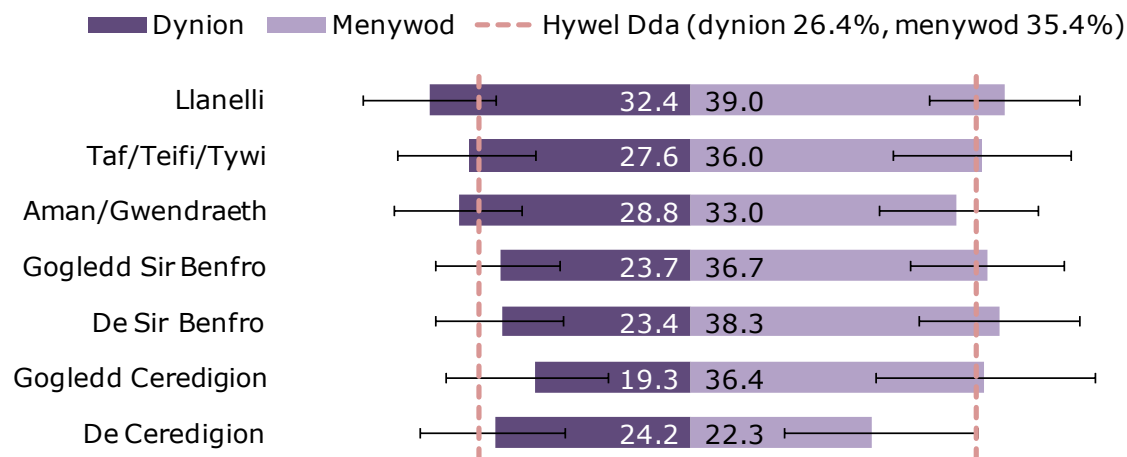
a) Yn ôl rhyw

Ffigur 13: Mae'r cyfraddau goroesi cymharol un flwyddyn ar gyfer cancer yr ysgyfaint yn gyson uwch ymhlith menywod na dynion, heb fawr o amrywiad ar draws y byrddau iechyd

* yn ystadegol arwyddocaol is na Chymru ** yn ystadegol arwyddocaol uwch na Chymru
Wedi'u trefnu yn ôl personau â chyfraddau goroesi cymharol o flwyddyn

Ffigur 14: Mae'r cyfraddau goroesi cymharol blwyddyn ar gyfer cancer yr ysgyfaint yn uwch yn gyffredinol ymhlith menywod na dynion, gyda rhai eithriadau ac amrywiadau rhwng clystyrau

* yn ystadegol arwyddocaol is na Hywel Dda ** yn ystadegol arwyddocaol uwch na Hywel Dda
Wedi'u trefnu yn ôl personau â chyfraddau goroesi cymharol o flwyddyn

Adran 3 - Cyfraddau goroesi canser yr ysgyfaint

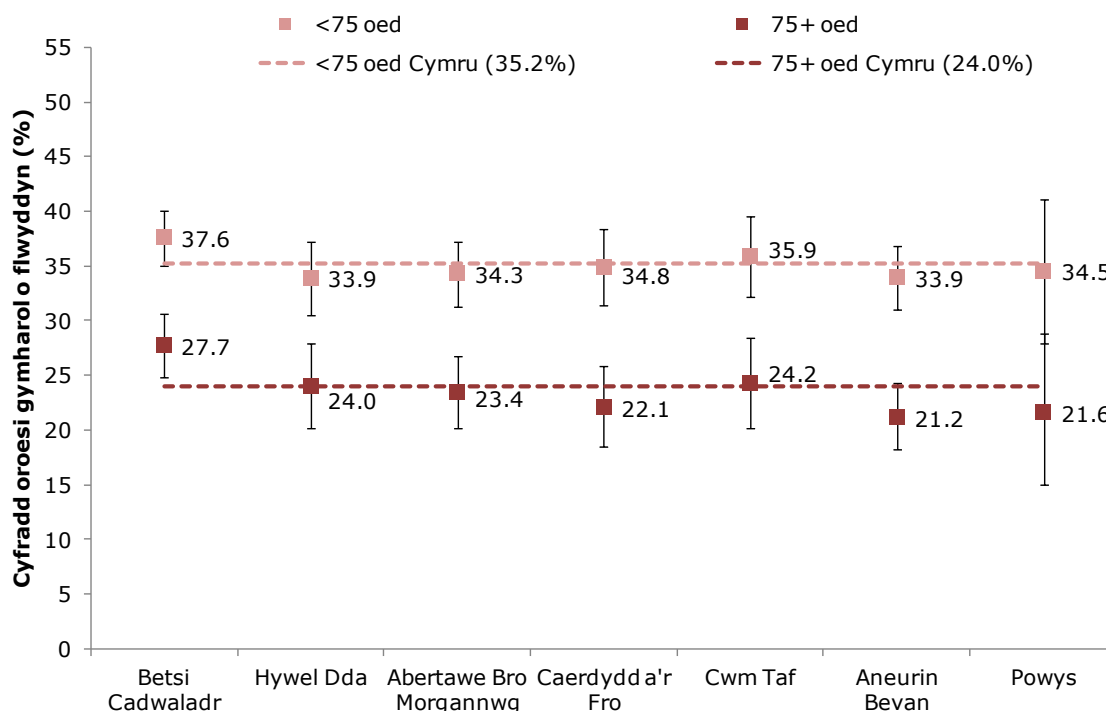
Mae'r cyfraddau goroesi ar gyfer canser yr ysgyfaint yn wael o gymharu â rhan fwyaf o fathau cyffredin eraill o ganser.

Ar y cyfan, mae'r cyfraddau goroesi cymharol un flwyddyn 5.7 pwynt canran yn uwch ymhlith menywod na dynion yng Nghymru. Yn gyffredinol, ar gyfer y ddau ryw dim ond amrywiad bach sydd rhwng y byrddau iechyd.

Yn yr un modd, mae patrwm cyffredinol o gyfraddau goroesi uwch ymysg menywod o gymharu â dynion yn y clystyrau yn ardal Hywel Dda, ond mae'r cyfyngau hyder yn eang oherwydd y niferoedd bach.

b) Yn ôl oedran

Ffigur 15: Mae'r cyfraddau goroesi yn gyson is yn y grwpiau oedran hŷn o gymharu â'r rhai iau ar gyfer pob bwrdd iechyd

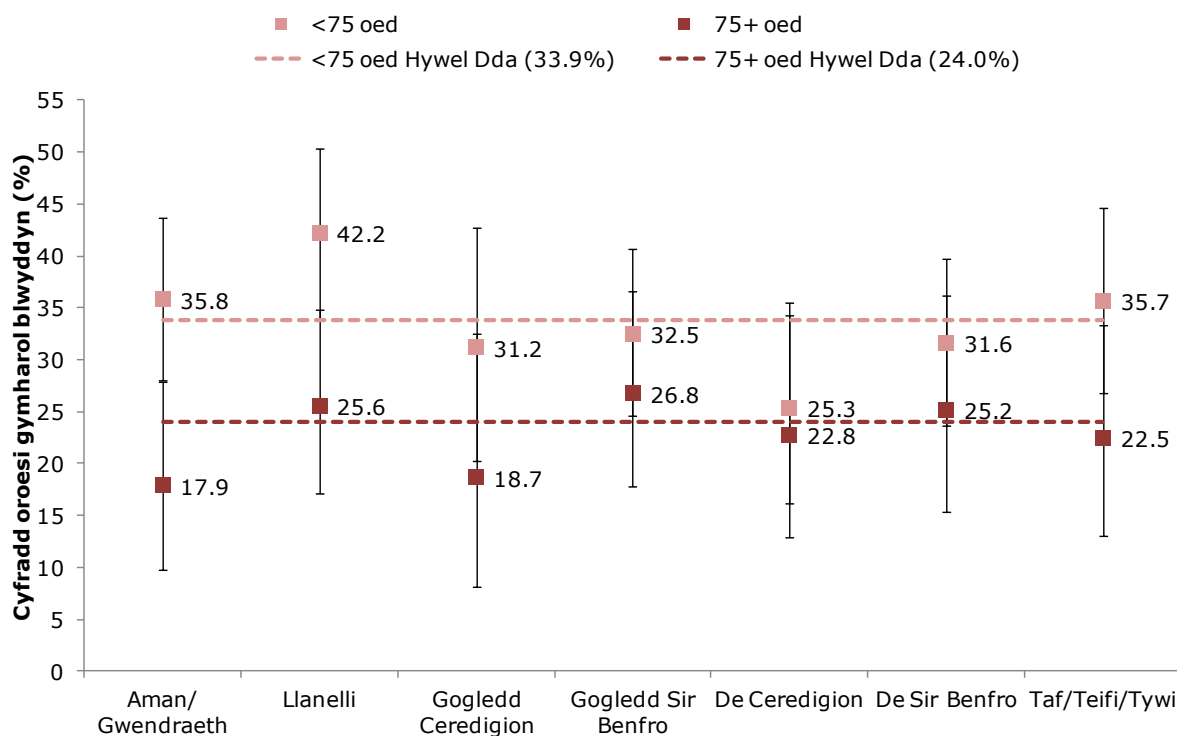

* yn ystadegol arwyddocaol is na Chymru ** yn ystadegol arwyddocaol uwch na Chymru

Tabl 6: Mae gan fenywod well cyfraddau goroesi na dynion yn y ddau grŵp oedran ym mhob bwrdd iechyd - mae'r gwahaniaeth rhwng y rhywiau yn gyson ehangach yn y grŵp oedran iau o gymharu â'r grŵp oedran hŷn

Bwrdd Iechyd	<75 oed			75+ oed		
	Cyfraddau goroesi blwyddyn ar gyfer dynion (%) (CH)	Cyfraddau goroesi blwyddyn ar gyfer menywod (%) (CH)	Gwahaniaeth absoliwt	Cyfraddau goroesi blwyddyn ar gyfer dynion (%) (CH)	Cyfraddau goroesi blwyddyn ar gyfer menywod (%) (CH)	Gwahaniaeth absoliwt
Betsi Cadwaladr	35.3 (31.9, 38.7)	40.3 (36.4, 44.1)	5.0	26.9 (23.2, 30.8)	27.0 (22.7, 31.4)	0.0
Hywel Dda	29.6 (25.3, 34.0)	39.0 (33.9, 44.0)	9.4	21.2 (16.7, 26.2)	27.7 (21.4, 34.3)	6.5
Abertawe Bro Morgannwg	29.6 (25.8, 33.6)	39.9 (35.4, 44.5)	10.3	20.4 (16.2, 25.0)	25.4 (20.8, 30.2)	5.0
Caerdydd a'r Fro	29.0 (24.6, 33.5)	41.8 (36.5, 47.1)	12.8	16.2 (12.1, 20.9)	28.6 (22.7, 34.7)	12.3
Cwm Taf	33.6 (28.8, 38.4)	38.9 (33.2, 44.6)	5.3	23.9 (18.3, 29.8)	24.0 (18.5, 30.0)	0.2
Aneurin Bevan	32.2 (28.5, 36.0)	35.8 (31.4, 40.3)	3.6	19.8 (15.8, 24.1)	21.7 (17.6, 26.1)	2.0
Powys	29.8 (21.7, 38.3)	41.2 (30.5, 51.4)	11.4	20.6 (12.8, 29.8)	22.2 (12.1, 34.2)	1.6
Cymru	31.9 (30.3, 33.5)	39.3 (37.4, 41.2)	7.5	21.9 (20.1, 23.7)	25.4 (23.4, 27.5)	3.5

Ffigur 16: Mae'r cyfraddau goroesi'n uwch yn y grŵp oedran iau yn ôl y disgwyl, gyda'r gwahaniaeth absoliwt mwyaf i'w weld yn Aman/Gwendraeth

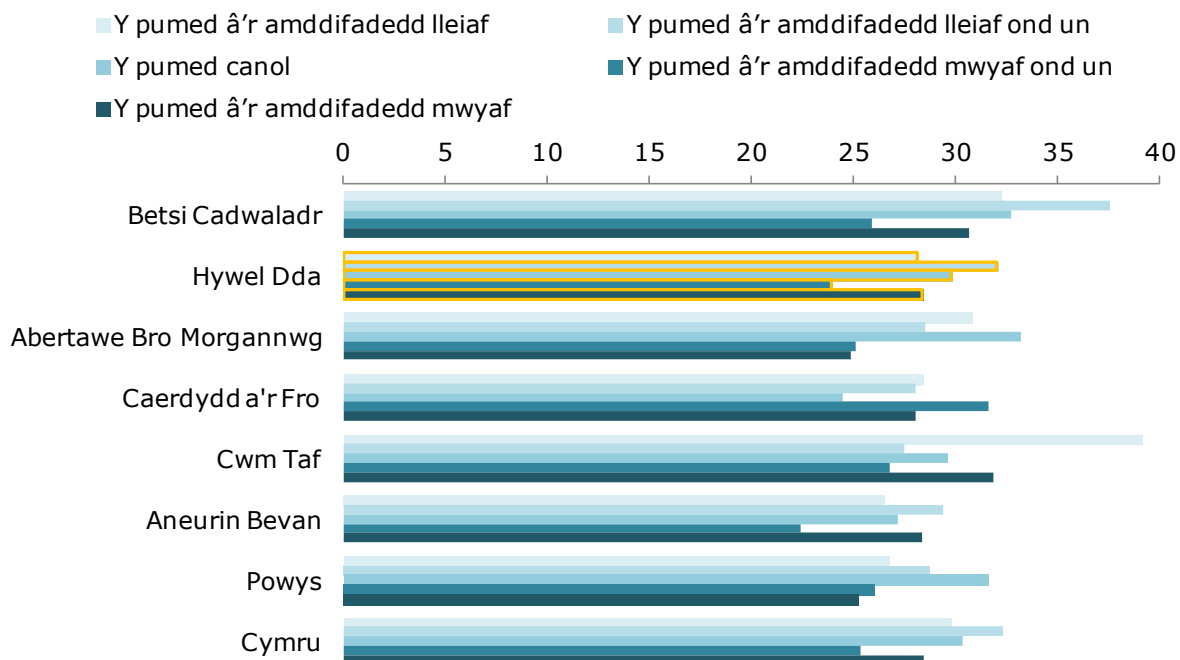
* yn ystadegol arwyddocaol is na Hywel Dda ** yn ystadegol arwyddocaol uwch na Hywel Dda

Mae'r cyfraddau goroesi yn gyson is yn y grwpiau oedran hŷn o gymharu â'r rhai iau ar gyfer pob bwrdd iechyd. Yn ardal Hywel Dda, mae'r holl fesurau yn debyg i gyfraddau goroesi Cymru. Mae'r cyfraddau goroesi bron ddeg pwynt canran yn uwch yn y grŵp oedran iau o gymharu â'r grŵp oedran hŷn yn ardal Hywel Dda. Mae tua thraean y bobl ifanc yn goroesi un flwyddyn ar ôl y diagnosis, ond dim ond chwarter y bobl hŷn sy'n gwneud hynny.

Yn ôl y disgwyl, mae'r cyfraddau goroesi yn y grŵp oedran iau hefyd yn gyson uwch nag yn y grŵp oedran hŷn yn yr holl glystyrau yn ardal Hywel Dda. Ar gyfer pob grŵp oedran, mae amrywiad rhwng y clystyrau o ran cyfradd oroesi gymharol Hywel Dda. Mae'r amrywiad yn sgil y niferoedd bach ym mhob clwstwr yn debygol o egluro'r rhan fwyaf o'r gwahaniaethau a welir o fewn y grwpiau oedran. Mae'r cyfyngau hyder yn parhau i fod yn eang heb ddim canlyniadau sy'n ystadegol arwyddocaol wahanol i galyniadau Hywel Dda.

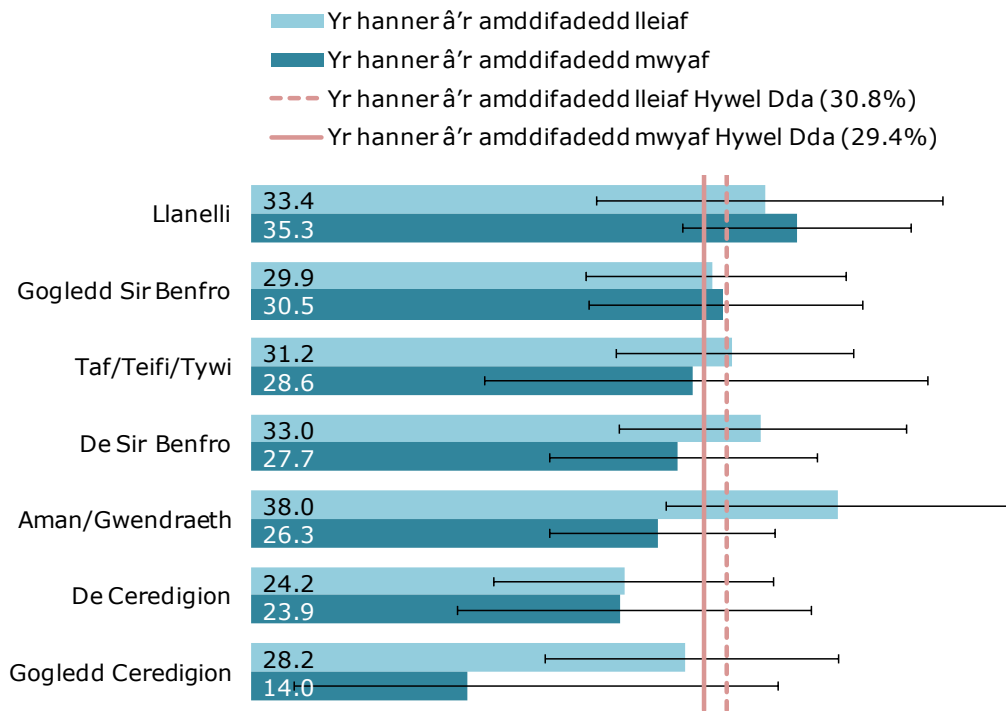
c) Yn ôl amddifadedd

Ffigur 17: Ni welir unrhyw duedd benodol mewn cyfraddau goresi cymharol un flwyddyn ar gyfer cancer yr ysgyfaint yn sgil cynnydd mewn amddifadedd yn unrhyw fwrdd iechyd nac yng Nghymru gyfan

DS. Nodwch yma fod pumedau o amddifadedd wedi cael eu defnyddio

Ffigur 18: Ni welir unrhyw duedd benodol mewn cyfraddau goroesi cymharol un flwyddyn ar gyfer cancer yr ysgyfaint yn sgil cynnydd mewn amddifadedd yng nghlystyrau Hywel Dda

* yn ystadegol arwyddocaol is na Hywel Dda ** yn ystadegol arwyddocaol uwch na Hywel Dda
 Wedi'u trefnu yn ôl cyfraddau goroesi cymharol o flwyddyn yn yr hanner â'r amddifadedd mwyaf
 DS. Nodwch yma fod haneri o amddifadedd wedi cael eu defnyddio yn hytrach na phumedau o amddifadedd
 oherwydd y nifer lai o achosion

Mae'r diffyg cysylltiad rhwng cyfraddau goroesi cymharol un flwyddyn ar gyfer cancer yr ysgyfaint a mwy o amddifadedd ar gyfer Cymru yn ei chyfanrwydd ac ym mhob bwrdd iechyd hefyd yn digwydd ar lefel clwstwr yn Hywel Dda.

ch) Yn ôl amddifadedd ac oedran**Tabl 7: Mae'r cyfraddau goroesi yn uwch yn gyffredinol ar gyfer yr hanner â'r amddifadedd lleiaf o gymharu â'r hanner â'r amddifadedd mwyaf, gyda chyfraddau goroesi gwell yn y grŵp oedran iau na'r grŵp oedran hŷn**

	<75 oed		75+ oed	
	Cyfradd orosi blwyddyn yr hanner â'r amddifadedd lleiaf (%) (CH)	Cyfradd orosi blwyddyn yr hanner â'r amddifadedd mwyaf (%) (CH)	Cyfradd orosi blwyddyn yr hanner â'r amddifadedd lleiaf (%) (CH)	Cyfradd orosi blwyddyn yr hanner â'r amddifadedd mwyaf (%) (CH)
Betsi Cadwaladr	40.7 (37.0, 44.5)	33.8 (30.5, 37.2)	27.5 (23.5, 31.7)	23.3 (19.6, 27.2)
Hywel Dda	34.5 (29.9, 39.2)	32.7 (28.0, 37.4)	24.9 (19.7, 30.4)	19.3 (14.5, 24.7)
Abertawe Bro Morgannwg	38.9 (33.4, 44.3)	30.6 (27.1, 34.0)	21.5 (16.5, 26.8)	20.8 (17.1, 24.8)
Caerdydd a'r Fro	36.4 (30.6, 42.3)	33.0 (28.8, 37.3)	21.2 (16.1, 26.7)	18.9 (14.5, 23.7)
Cwm Taf	32.1 (23.7, 40.8)	35.9 (31.8, 39.9)	27.5 (18.4, 37.3)	20.2 (16.2, 24.6)
Aneurin Bevan	32.1 (26.8, 37.5)	33.6 (30.3, 37.0)	20.9 (15.7, 26.7)	16.9 (13.9, 20.2)
Powys	34.4 (27.0, 41.9)	34.6 (21.5, 48.1)	21.1 (13.8, 29.3)	17.8 (7.2, 32.1)
Cymru	36.8 (34.7, 38.8)	33.3 (31.7, 34.8)	23.9 (21.9, 26.1)	19.9 (18.3, 21.6)

* yn ystadegol arwyddocaol is na Chymru ** yn ystadegol arwyddocaol uwch na Chymru

Er nad oes cysylltiad clir rhwng goroesi ac amddifadedd ardal yn ôl pumedau o amddifadedd, mae'n ymddangos bod cysylltiad o ran oedran a haneri amddifadedd. Mae'r cyfraddau goroesi ychydig yn uwch yn yr ardaloedd â'r amddifadedd lleiaf o gymharu â'r ardaloedd â'r amddifadedd mwyaf ar gyfer y ddau grŵp oedran yn ardal Hywel Dda. Mae'r gwahaniaeth yn y cyfraddau goroesi rhwng yr ardaloedd â'r amddifadedd mwyaf a lleiaf ac ar gyfer y rhai 75 oed a hŷn yng Nghymru yn ystadegol arwyddocaol.

4 Cyfraddau goroesi canser yn ôl cam

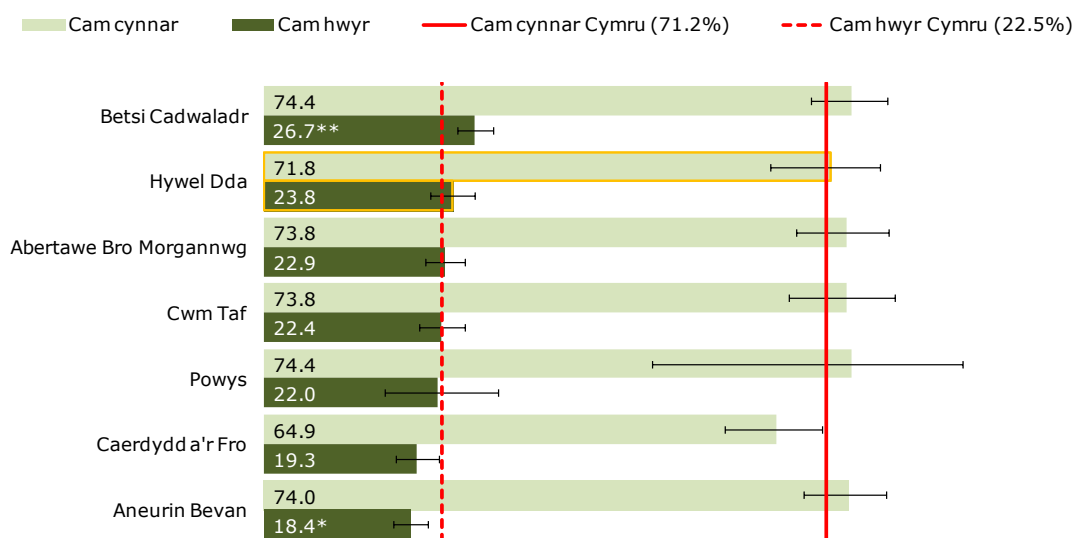
Canfyddiadau allweddol

- Mae'r cyfraddau goroesi ar gyfer canser yr ysgyfaint sy'n cael diagnosis o gam cynnar yn llawer gwell nag ar gyfer canser yr ysgyfaint sy'n cael diagnosis o gam hwyr ac mae'r cyfraddau goroesi yn well yn gyffredinol ar gyfer menywod na dynion ar gyfer y cam cynnar a'r cam hwyr
- Mae cyfraddau goroesi Hywel Dda yn debyg i gyfraddau Cymru ar gyfer canser cam hwyr
- Mae'r cyfraddau goroesi ar gyfer canser yr ysgyfaint cam cynnar yn ystadegol arwyddocaol uwch na'r cyfraddau goroesi cam hwyr yng nghlystyrau Hywel Dda - er nad oedd yn bosibl dangos cyfraddau goroesi cam cynnar ar gyfer yr holl glystyrau oherwydd y nifer fach o achosion - mae'r rhan fwyaf o achosion yn y categori cam hwyr
- Mae'r gwahaniaeth yn y cyfraddau goroesi rhwng y grwpiau oedran iau a hŷn ar draws y byrddau iechyd yn ehangach ar gyfer canser yr ysgyfaint cam cynnar o gymharu â chlefyd ar gam hwyr
- Ceir cyfraddau goroesi gwell yn yr hanner â'r amddifadedd lleiaf o gymharu â'r hanner â'r amddifadedd mwyaf ar lefel Cymru, yn enwedig ar gyfer canser yr ysgyfaint cam cynnar - fodd bynnag, nid yw hyn yn cael ei ailadrodd ar gyfer pob bwrdd iechyd

a) Yn ôl rhyw

Ffigur 19: Mae cyfraddau goroesi cymharol un flwyddyn ar gyfer cancer yr ysgyfaint yn llawer gwell ar gyfer y cam cynnar o gymharu â'r cam hwyr ar gyfer pob bwrdd iechyd - mae'r gyfradd oroesi cam hwyr yn Hywel Dda yn debyg i gyfradd Cymru

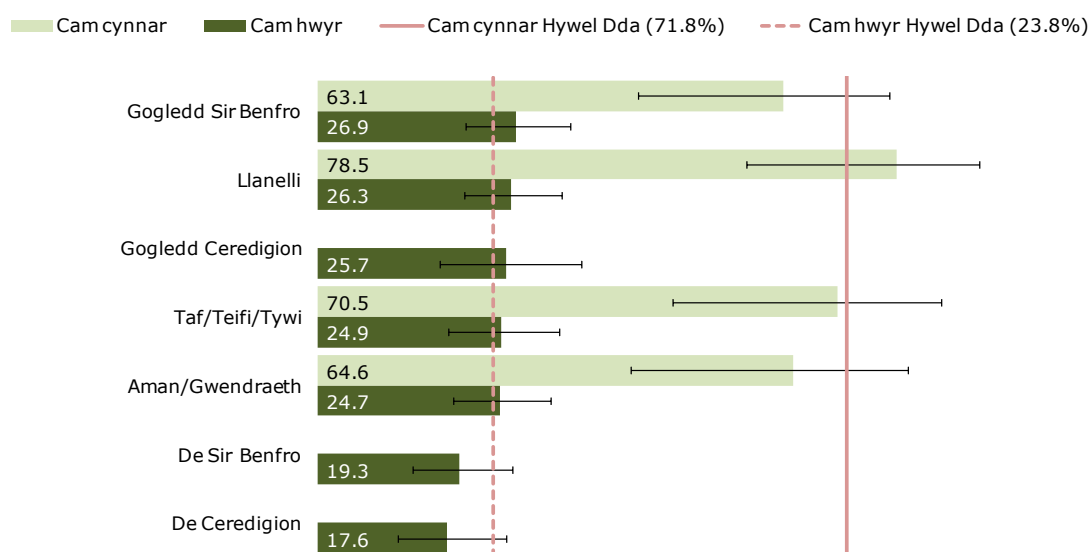
* yn ystadegol arwyddocaol is na Chymru ** yn ystadegol arwyddocaol uwch na Chymru
Wedi'u trefnu yn ôl personau â chyfradd oroesi gymharol o flwyddyn ar gyfer cancer yr ysgyfaint cam hwyr

Tabl 8: Mae cyfraddau goroesi yn well ar y cyfan ar gyfer menywod na dynion ar gyfer cancer yr ysgyfaint cam cynnar a cham hwyr

	Cam cynnar		Cam hwyr	
	Cyfraddau goroesi blwyddyn ar gyfer dynion (%) (CH)	Cyfraddau goroesi blwyddyn ar gyfer menywod (%) (CH)	Cyfraddau goroesi blwyddyn ar gyfer dynion (%) (CH)	Cyfraddau goroesi blwyddyn ar gyfer menywod (%) (CH)
Betsi Cadwaladr	72.8 (65.4, 78.8)	66.9 (59.5, 73.3)	24.7** (21.9, 27.6)	28.7 (25.2, 32.3)
Hywel Dda	68.0 (56.9, 76.8)	76.1 (65.0, 84.1)	20.1 (16.9, 23.6)	28.0 (23.7, 32.5)
Abertawe Bro Morgannwg	70.8 (60.8, 78.7)	75.9 (67.2, 82.6)	18.9 (16.0, 22.0)	26.4 (22.7, 30.3)
Cwm Taf	70.9 (60.0, 79.3)	77.4 (66.7, 85.0)	21.3 (17.6, 25.2)	22.9 (18.6, 27.4)
Powys	61.1 (32.7, 80.5)	-	22.0 (13.7, 31.6)	23.0 (12.6, 35.2)
Caerdydd a'r Fro	55.2* (45.2, 64.1)	72.9 (64.4, 79.7)	15.2* (12.2, 18.5)	23.7 (19.4, 28.4)
Aneurin Bevan	73.1 (64.8, 79.7)	75.4 (67.3, 81.7)	17.6 (14.9, 20.5)	18.8* (15.6, 22.2)
Cymru	69.0 (65.4, 72.3)	73.6 (70.3, 76.6)	20.1 (18.8, 21.3)	24.9 (23.3, 26.5)

* yn ystadegol arwyddocaol is na Chymru ** yn ystadegol arwyddocaol uwch na Chymru
- dim digon o achosion i allu cyfrifo cyfradd oroesi gymharol un flwyddyn
Wedi'u trefnu yn ôl personau â chyfradd oroesi gymharol o flwyddyn ar gyfer cancer yr ysgyfaint cam hwyr

Ffigur 20: Mae'r cyfraddau goroesi ar gyfer cancer yr ysgyfaint yn well ar gyfer cancer yr ysgyfaint cam cynnar o gymharu â chanser cam hwyr yng nghlystyrau Hywel Dda

* yn ystadegol arwyddocaol is na Hywel Dda ** yn ystadegol arwyddocaol uwch na Hywel Dda
 Wedi'u trefnu yn ôl personau â chyfradd o roesi gymharol o flwyddyn ar gyfer cancer yr ysgyfaint cam hwyr DS. Mae'r ffigurau ar gyfer clystyrau meddygon teulu Gogledd a De Ceredigion a De Sir Benfro wedi cael eu hatal ar gyfer cancer cam cynnar oherwydd y nifer fach o achosion

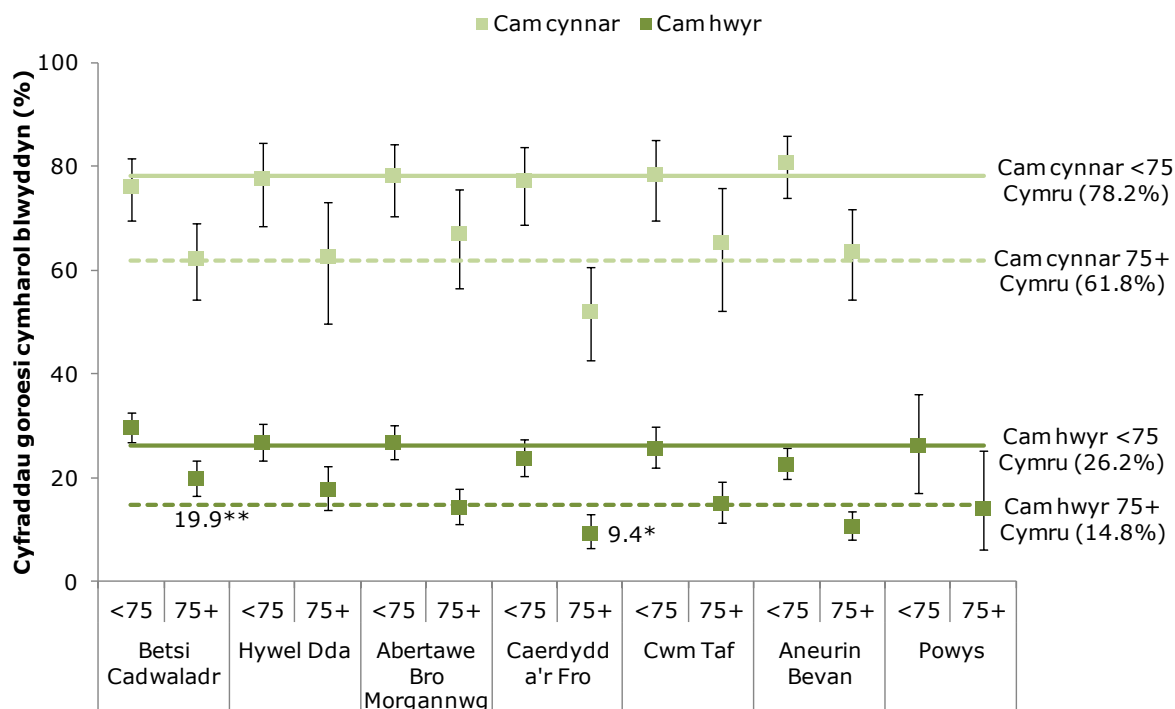
Mae'r cyfraddau goroesi ar gyfer cancer cam cynnar yn ardal Hywel Dda yn is debyg i gyfradd Cymru, ac yn sylweddol uwch na'r cyfraddau goroesi ar gyfer cancer cam hwyr, patrwm sydd hefyd i'w weld mewn byrddau iechyd eraill. Mae hyn yn amlygu pam bod canfod cancer yr ysgyfaint yn gynnar yn hanfodol er mwyn cyflawni gwell canlyniadau. Er bod rhywfaint o amrywiaeth mewn cyfraddau goroesi cancer cam cynnar rhwng y byrddau iechyd, nid oes yr un yn ystadegol arwyddocaol wahanol i Gymru.

Yn gyffredinol mae cyfraddau goroesi yn well ar gyfer menywod na dynion ar gyfer cancer yr ysgyfaint cam cynnar a cham hwyr.

Yn ôl y disgwyl, mae'r cyfraddau goroesi ar gyfer cancer yr ysgyfaint cam cynnar yn uwch nag ar gyfer cancer cam hwyr yng nghlystyrau Hywel Dda. Mae'r cyfyngau hyder yn eang oherwydd y niferoedd bach ac mae'r cyfraddau goroesi cam cynnar wedi'u hepgor mewn tri chlwstwr oherwydd niferoedd arbennig o fach.

b) Yn ôl oedran

Ffigur 21: Mae'r cyfraddau goroesi yn llawer gwell yn y grŵp oedran iau na'r grŵp oedran hŷn ar gyfer cancer cam cynnar a chanser cam hwyr yn yr holl fyrddau iechyd, gyda llai o amrywiaeth i'w weld rhwng grwpiau oedran ar gyfer cancer cam hwyr nag ar gyfer cancer cam cynnar

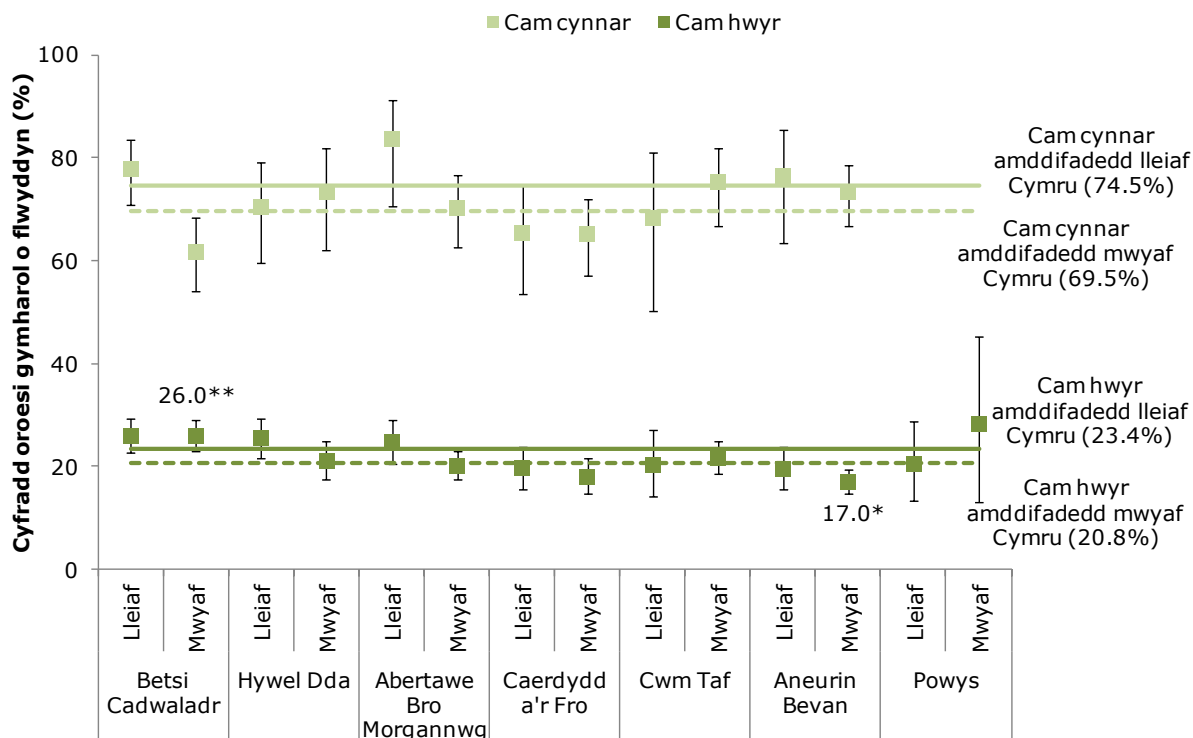
* yn ystadegol arwyddocaol is na Chymru ** yn ystadegol arwyddocaol uwch na Chymru DS. Noder bod y ffigurau cynnar ar gyfer Powys wedi eu hatal oherwydd y nifer fach o achosion

Mae patrwm cyffredinol o gyfraddau goroesi gwell ymysg y rhai o dan 75 oed o gymharu â'r grŵp oedran 75 oed a hŷn yn dangos bod y cyfraddau goroesi yn ardal Hywel Dda yn debyg i gyfraddau Cymru ar gyfer cancer cam cynnar a cham hwyr.

Yng Nghymru, mae dros dri chwarter y bobl yn goroesi un flwyddyn ar ôl clefyd cam cynnar ymysg y rhai o dan 75 oed, ond ychydig dros 60 y cant sy'n gwneud hynny yn y grŵp oedran 75 oed a hŷn. Mae'r gwahaniaeth yn llai ar gyfer clefyd cam hwyr lle mae'r cyfraddau goroesi yn llawer is nag ar gyfer y cam cynnar.

c) Yn ôl amddifadedd

Ffigur 22: Mae llai o amrywiad rhwng cyfraddau goroesi ar gyfer cancer cam hwyr o gymharu â mathau o ganser cam cynnar yn ôl ardal o amddifadedd

* yn ystadegol arwyddocaol is na Chymru ** yn ystadegol arwyddocaol uwch na Chymru DS. Noder bod y ffigurau cynnar ar gyfer Powys wedi eu hatal oherwydd y nifer fach o achosion

Ceir cyfraddau goroesi gwell yn yr ardaloedd yn yr hanner â'r amddifadedd lleiaf o gymharu â'r hanner â'r amddifadedd mwyaf ar lefel Cymru, yn enwedig ar gyfer cancer yr ysgyfaint cam cynnar. Fodd bynnag, ar lefel bwrdd iechyd mae'r patrwm yn llai eglur.

Dangosodd dadansoddiad blaenorol² ar lefel Cymru yn y categori cam cynnar, mai'r clefyd cam un oedd â'r graddiant mwyaf serth o gyfraddau goroesi sy'n gwaethygu o'r ardaloedd yn y pumedau â'r amddifadedd lleiaf i'r amddifadedd mwyaf.

Cyfeiriadau

1. De Angelis R et al. Cancer survival in Europe 1999-2007 by country and age: results of EURO CARE-5 – a population-based study. *Lancet Oncol* 2013; 15: 23-34. Ar gael yn: [http://www.thelancet.com/pdfs/journals/lanonc/PIIS1470-2045\(13\)70546-1.pdf](http://www.thelancet.com/pdfs/journals/lanonc/PIIS1470-2045(13)70546-1.pdf) [Fel ar: 20^{fed} Awst 2015]
2. Iechyd Cyhoeddus Cymru. *Canser yr ysgyfaint yng Nghymru. Cyfraddau goroesi canser yr ysgyfaint a goroesi yn ôl cyfnod*. Caerdydd: Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru; 2015. Ar gael yn: <http://www.uggcc.wales.nhs.uk/sitesplus/documents/1111/151214Lung%20cancer%20in%20Wales%20Cymraeg%20Final.pdf> [Fel ar: 20^{fed} Awst 2015]
3. Canolfan Gwybodaeth Iechyd a Gofal Cymdeithasol. *National lung cancer audit report 2014*. Canolfan Gwybodaeth Iechyd a Gofal Cymdeithasol; 2014. Ar gael yn: https://www.rcplondon.ac.uk/sites/default/files/nlca_annual_report_2014.pdf [Fel ar: 21^{ain} Awst 2015]
4. Iechyd Cyhoeddus Cymru. *Canser yr ysgyfaint yng Nghymru. Dadansodiad manwl o dueddiadau poblogaeth o ran mynchyder a chyfnod ar adeg y diagnosis hyd at ac yn cynnwys 2012*. Caerdydd: Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru; 2014. Ar gael yn: <http://www.uggcc.wales.nhs.uk/sitesplus/documents/1111/151214Lung%20cancer%20in%20Wales%20Cymraeg%20Final.pdf> [Fel ar: 20^{fed} Awst 2015]
5. Sethi TK, El-Ghamry MN, Kloecker GH. Radon and lung cancer. *Clin Adv Hematol Oncol* 2012; 10 (3): 57-64
6. Llywodraeth Cymru. *Arolwg Iechyd Cymru 2013*. Caerdydd: Llywodraeth Cymru; 2014. Ar gael yn: <http://gov.wales/statistics-and-research/welsh-health-survey/?skip=1&lang=cy> [Fel ar 20^{fed} Awst 2015]
7. Y Sefydliad ar Gyfer Cydweithrediad a Datblygiad Economaidd (OECD) *OECD factbook 2013: ystadegau economaidd, amgylcheddol a chymdeithasol*. Ar gael yn: <http://www.oecd-ilibrary.org/sites/factbook-2013-en/12/02/01/index.html?itemId=/content/chapter/factbook-2013-98-en> [Fel ar: 20^{fed} Awst 2015]
8. Llywodraeth Cymru. *Rhaglen lywodraethu*. Caerdydd: Llywodraeth Cymru; 2015. Rhaglen Lywodraethu: <http://gov.wales/about/programmeforgov/?lang=cy> [Fel ar: 21^{ain} Awst 2015]
9. Llywodraeth Cymru. *Law yn Llaw at Iechyd*. Caerdydd: Llywodraeth Cymru; 2011. Ar gael yn: <http://wales.gov.uk/docs/dhss/publications/121031tmhfinalcy.pdf> [Fel ar: 21^{ain} Awst 2015]
10. Llywodraeth Cymru. *Cynllunio gwasanaethau gofal sylfaenol i Gymru*. Caerdydd: Llywodraeth Cymru; 2015. Ar gael yn: <http://gov.wales/topics/health/nhswales/plans/care/?lang=cy> [Fel ar: 21^{ain} Awst 2015]
11. Iechyd Cyhoeddus Cymru. *GP cluster profiles (2013)* Caerdydd: Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru; 2013. Ar gael yn:

<http://www.wales.nhs.uk/sitesplus/922/page/58379> [Fel ar: 20^{fed} Awst 2015]

12. Iechyd Cyhoeddus Cymru. *New general practice population profiles*. Caerdydd: Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru; 2015. Ar gael yn: <http://howis.wales.nhs.uk/sitesplus/922/news/52499> [Fel ar: 20^{fed} Awst 2015]
13. Ferlay J et al. Cancer incidence and mortality patterns in Europe: estimates for 40 countries in 2012. *Eur J Cancer* 2013; 49 (6); 1374-1403

Atodiad 1 - Cyfrifiadau ar gyfer mynychder canser yr ysgyfaint

Cymru a'r Byrddau Iechyd

		Betsi Cadwaladr	Hywel Dda	Abertawe Bro Morgannwg	Caerdydd a'r Fro	Cwm Taf	Aneurin Bevan	Powys	Cymru
Rhyw	Dynion	1638	856	1100	836	709	1192	262	6593
	Menywod	1270	649	948	679	599	980	171	5296
Grŵp oedran	< 75 oed	1626	897	1150	843	751	1199	240	6706
	75+ oed	1282	608	898	672	557	973	193	5183
Cwintelau amddifadedd	Y pumed â'r amddifadedd lleiaf	399	129	266	346	49	235	107	1531
	Y pumed â'r amddifadedd lleiaf ond un	686	420	231	217	107	209	148	2018
	Y pumed canol	670	465	354	152	199	457	118	2415
	Y pumed â'r amddifadedd mwyaf ond un	670	345	561	203	493	551	20	2843
	Y pumed â'r amddifadedd mwyaf	483	146	636	597	460	720	40	3082
Haneri amddifadedd	Yr hanner â'r amddifadedd lleiaf	1399	786	683	623	243	629	332	4695
	Yr hanner â'r amddifadedd mwyaf	1509	719	1365	892	1065	1543	101	7194
Categoriâu camau	Cam cynnar	481	225	305	335	248	393	34	2021
	Cam hwyr	1767	1035	1358	958	888	1405	148	7559
	Cyfnod anhysbys	660	245	385	222	172	374	251	2309
Cyfanswm		2908	1505	2048	1515	1308	2172	433	11889

Clystyrau Meddygon Teulu Hywel Dda

		Gogledd Ceredigion	De Ceredigion	Gogledd Sir Benfro	De Sir Benfro	Taf/Teifi/ Tywi	Aman/ Gwendraeth	Llanelli	Cyfanswm
Rhyw	Dynion	66	103	149	123	120	146	161	868
	Menywod	57	49	117	109	86	95	134	647
Grŵp oedran	< 75 oed	78	85	149	144	123	162	165	906
	75+ oed	45	67	117	88	83	79	130	609
Haneri amddifadedd	Yr hanner â'r amddifadedd lleiaf	108	95	129	114	164	81	88	779
	Yr hanner â'r amddifadedd mwyaf	15	57	137	118	42	160	207	736
Categoriâu camau	Cam cynnar	12	22	39	38	38	29	48	226
	Cam hwyr	89	104	177	150	140	182	204	1046
	Cyfnod anhysbys	22	26	50	44	28	30	43	243
Cyfanswm		123	152	266	232	206	241	295	1515

Atodiad 2 - Nifer yr achosion a marwolaethau ar gyfer goroesi canser yr ysgyfaint

Yn ôl rhyw

Dynion

	# achosion	# marwolaethau	Goroesiad	CH Is	CH Uwch
Gogledd Ceredigion	55	45	19.3	10.3	30.5
De Ceredigion	88	68	24.2	15.8	33.7
Gogledd Sir Benfro	122	93	23.7	16.4	31.8
De Sir Benfro	110	85	23.4	15.9	31.8
Taf/Teifi/Tywi	105	78	27.6	19.4	36.4
Aman/Gwendraeth	130	94	28.8	21.2	36.9
Llanelli	129	89	32.4	24.3	40.8
Hywel Dda	731	546	26.4	23.1	29.7

Menywod

	# achosion	# marwolaethau	Goroesiad	CH Is	CH Uwch
Gogledd Ceredigion	45	29	36.4	22.8	50.0
De Ceredigion	44	34	22.3	11.4	35.4
Gogledd Sir Benfro	98	63	36.7	27.2	46.3
De Sir Benfro	93	58	38.3	28.3	48.2
Taf/Teifi/Tywi	73	47	36.0	24.9	47.1
Aman/Gwendraeth	85	58	33.0	23.2	43.1
Llanelli	107	67	39.0	29.6	48.2
Hywel Dda	548	360	35.4	31.3	39.4

Personau

	# achosion	# marwolaethau	Goroesiad	CH Is	CH Uwch
Gogledd Ceredigion	100	74	27.4	19.0	36.4
De Ceredigion	132	102	24.0	17.0	31.7
Gogledd Sir Benfro	220	156	30.3	24.2	36.5
De Sir Benfro	203	143	30.2	23.8	36.7
Taf/Teifi/Tywi	178	125	30.7	23.9	37.7
Aman/Gwendraeth	215	152	30.4	24.2	36.7
Llanelli	236	156	35.3	29.1	41.6
Hywel Dda	1279	906	30.2	27.7	32.8

Yn ôl cam

Cynnar

	# achosion	# marwolaethau	Goroesiad	CH Is	CH Uwch
Gogledd Ceredigion	9 ***		***	***	***
De Ceredigion	19 ***		***	***	***
Gogledd Sir Benfro	33	13	63.1	43.5	77.5
De Sir Benfro	33 ***		***	***	***
Taf/Teifi/Tywi	29	9	70.5	48.1	84.6
Aman/Gwendraeth	27	10	64.6	42.5	80.0
Llanelli	38	10	78.5	58.2	89.7
Hywel Dda	187	58	71.8	64.1	78.0

*** mae'r niferoedd wedi'u hatal oherwydd y nifer fach o achosion

Hwyr

	# achosion	# marwolaethau	Goroesiad	CH Is	CH Uwch
Gogledd Ceredigion	78	59	25.7	16.5	35.7
De Ceredigion	94	79	17.6	10.8	25.6
Gogledd Sir Benfro	153	113	26.9	20.1	34.3
De Sir Benfro	135	109	19.3	13.0	26.5
Taf/Teifi/Tywi	130	99	24.9	17.7	32.7
Aman/Gwendraeth	168	128	24.7	18.4	31.6
Llanelli	175	131	26.3	20.0	33.1
Hywel Dda	926	714	23.8	21.1	26.6

Yn ôl oedran

	# achosion	# marwolaethau	Goroesiad	CH Is	CH Uwch
Gogledd Ceredigion	62	43	31.2	20.2	42.7
De Ceredigion	74	56	25.3	16.2	35.5
Gogledd Sir Benfro	129	88	32.5	24.6	40.6
De Sir Benfro	130	89	31.6	23.7	39.8
Taf/Teifi/Tywi	109	71	35.7	26.8	44.6
Amman/ Gwendraeth	145	94	35.8	28.0	43.6
Llanelli	136	80	42.2	33.8	50.4
Hywel Dda	780	520	33.9	30.5	37.2

O dan 75 oed

75 oed a hŷn

	# achosion	# marwolaethau	Goroesiad	CH Is	CH Uwch
Gogledd Ceredigion	38	31	18.7	8.2	32.5
De Ceredigion	58	46	22.8	12.9	34.3
Gogledd Sir Benfro	91	68	26.8	17.8	36.6
De Sir Benfro	73	54	25.2	15.3	36.2
Taf/Teifi/Tywi	69	54	22.5	13.1	33.4
Aman/Gwendraeth	70	58	17.9	9.8	27.9
Llanelli	100	76	25.6	17.1	34.9
Hywel Dda	499	386	24.0	20.1	28.0

Yn ôl amddifadedd

Hanner â'r amddifadedd lleiaf

	# achosion	# marwolaethau	Goroesiad	CH Is	CH Uwch
Gogledd Ceredigion	86	63	28.2	19.0	38.0
De Ceredigion	82	64	24.2	15.7	33.8
Gogledd Sir Benfro	114	81	29.9	21.6	38.5
De Sir Benfro	99	67	33.0	23.8	42.4
Taf/Teifi/Tywi	143	100	31.2	23.6	39.0
Aman/Gwendraeth	74	47	38.0	26.9	49.1
Llanelli	70	46	33.4	22.3	44.8
Hywel Dda	676	474	30.8	27.3	34.4

Hanner â'r amddifadedd mwyaf

	# achosion	# marwolaethau	Goroesiad	CH Is	CH Uwch
Gogledd Ceredigion	14	11	14.0	2.8	34.1
De Ceredigion	50	38	23.9	13.3	36.3
Gogledd Sir Benfro	106	75	30.5	21.9	39.6
De Sir Benfro	104	76	27.7	19.3	36.6
Taf/Teifi/Tywi	35	25	28.6	15.1	43.8
Aman/Gwendraeth	141	105	26.3	19.3	33.9
Llanelli	166	110	35.3	28.0	42.8
Hywel Dda	603	432	29.4	25.7	33.1